

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Institvtionvm// Ad Vniversvm// Ivs Pontificivm, Sive//
Canonicvm, Libri Qvatvor**

Lancellotti, Giovanni Paolo

Basileae, 1566

Secvndi Libri,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61756](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61756)

M. ANTONII CVCCHI, IVRIS-
CONSULTI, INSTITVTIONVM IVRIS
CANONICI, LIBER II.

DE CLERICIS RE-
gularibus, & eorum
statu,

TITVLVS I.

Nunc videndū est
de Clericis regu-
laribus, seu religi-
osis: quod idem
est: nā etsi multa
ex his, quæ suprā tradidimus,
etiam his convenient, tamen
quia & quædam iura præcipua
habent, ea quoque tradenda
sunt.

Regulares autem dicuntur
clerici, à regula speciali, in quā
iurârunt: & sunt illi, qui per
emissionem professionis, vel
paternam devotionē sequenti
ratihabitione Prælati imperio
sub aliqua speciali & probata
regula subiiciuntur^a, si tria sub-
stantialia professi fuerint, Pau-
pertatem, obedientiam, & con-
tinentiam: neque enim satis est
vnum, vel alterum ex tribus iu-
râsse suprâ dictis, vel vouisse, vt
Regularis dici possit, quamvis
religio illa à sede Apostolica
recepta esset^b.

Fit autē duobus modis pro-
fessio, expressè, & tacitè. Ex-
pressa est professio, quæ & so-

lennis meritò appellari potest,
cū nouus monachus profes-
sus coram Abbate, vel Pri-
ore, alteriùsve nominis Præ-
lato eius religionis, quam sibi
ipse delegit, promissionē acci-
pente, vel corā simplici etiam
monacho à Prælato mandatum
habente, conventu præsentem
vniuerso huius sententiæ pro-
missionem emittit, sese Deo ac
sanctis eius, & Prælato promit-
tere, quantum sibi opis Deus
dederit, adhibiturum, vt conti-
nentiam, quam pro humana
imbecillitate poterit, seruet in-
corruptam, vtque Prælato obe-
dientiam & obseruantiam ex
regulæ præceptis debitam præ-
stet, malamque vitæ consuetu-
dinē, & mores, si quos hactenus
corruptos habuit, in melius
deinceps mutet: testari etiam
simul debet, sese bona sua repu-
diare: qua promissione exhi-
bita professionis habitum sus-
cipiet^c. Solent enim huius-
modi generis clerici plerunque
addictos homines, qui nouitij
vocantur, à veteranis, quos pro-
fessos vocant, vestiū discrimine
segregare: siue id discrimen co-
loribus vestium diuersis, seu ve-
stium modo, & forma inter se
diffe-

^a Hostien. in
summa.

^b Ab. in Rub.
co. tit. glos.
ele. pe. uer.
obediencia.
de relig. do-
mibus. glos.
ele. cum ex.
uer. tertio.
de sentent.
excommun.

^c Spec. in tit.
de regular.

e. de. eos. qui. de. regul.

differenti notetur^a: quæ diuersitates oculis patentes sunt.

Sed & alijs quoq; modis, non tamen ita manifestis, hæc duo vestium genera secernuntur: nam vel diuersis locis suscipiuntur: puta, tyrones, id est, nouitij suas vestes in monasterio sumunt, initiati, quos professos vocant, in Ecclesia ante supremum altare: vel huic duntaxat professorum vesti benedicuntur, non illi nouitiorum: vel hæc ab vna certa persona, puta Abbate, vel Priore tantum conferri potest, illa nouitiorum etiam ab alijs Abbate inferioribus: vel alijs demum diebus solent professi indui, alijs nouitij^b.

b. e. p. in. st. de. regul. in. 6. d. de. eos. in. st. c. statum. in. st. extr. de. reg.

Sed ne quis temerè & inconsultè, & repentino quodam animi imperu, quasi vento, incitatus (quod non rarè accidit) potius quàm certo animi iudicio, religioni quandoque se deuoueat, quam deinde pœniteat esse professum, dum eius asperitatem ferre non potest, constitutū anni integri est tempus, quo in monasterio, professorū regulis solutus moretur, experiturus, an ea sibi vita placeat, & tolerare eam possit, & quo tempore vicissim eius vita & mores à Prælato spectari, & cognosci possint: ante quod liberum est nouitio ad seculū arbitrato suo reuerti^c. Et Abbates, qui cuiusvis generis homines quos

c. non. selt. d. ca. pen. cod. tit.

A liber ante suprâ dictum tempus ad professionē admiserint, Canonicas pœnas non evadent^d: tametsi etiam interdum ante anni lapsum possint professionem admittere, quæ valitura etiam sit, vt cum nouitius eo tempore satis se periculum sui fecisse ipsius asserit, seque ad omnia regulæ onera constanter ferenda affirmat^e. Sed et anni tempus quandoque Prælati arbitrio, vel ad biennium, vel ad triennium produci potest, & ante id professionē admittere detestare potest: quid enim, si nouitij conditio, & vita Prælato omnino ignota sit? & de eius moribus nullam antea notitiam habuerit^f?

d. e. ad. Apo. stolicam.

e. d. e. ad. Apo. stolicam.

f. Ab. d. c. ad. Apostolicam.

B In Mendicantibus autem monachis propria quædam iura seruantur: nam si quis eorum regulam etiam expressè ante probationis tempus suprâ dictum, quamvis Prælato accipiente, fuerit professus, ei tamen regulæ non erit præcisè obligatus, sed modò alij cuius regulæ se addicat, eamque obseruet, nihil ei poterit crimini adscribi, quòd hanc deseruerit. Quod cum in Prædicatoribus solum, & Minoribus religiosis ab Alexandro III. statutum esset, ad omnes deinde cuiusvis generis monachos, Mendicantes scilicet, Heremitas, & Carmelitas à Bonifacio VIII. extensum est^g.

g. e. non. solum. c. seq. in. 6.

Tacite autem fit professio, veluti si quis ultra probationis tempus in monasterio permanserit indiscretum habitum gerens: & alijs modis ^a, puta si actibus professorum vltro sciens se in-

^a gl. de. eos. urr. deinceps. co. tit. ^b Ab. c. vidua. per illum sex. extr. co.

gesserit ^b. In alijs autem religionibus professio expressè, vel tacite fieri potest intra annum: sed expressè emissa etiam seculari habitu non mutato illi religioni præcisè obligat, quam proficiens est professus. Tacite verò facta infra probationis annum per susceptionem habitus, qui profitentibus tantum datur, non illi specialiter, cuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientè obligat, si ætatis aptæ sit sciens, & voluntarius, et triduo perseueret ^c.

^c cõstitutione. de reg. in 6.

At si tacite quidem professio facta sit, sed per gestationem indistincti habitus anno integro factam, non dubium est hac ratione illi ipsi regulæ obligatum esse, cuius habitum induerit, nisi huiusmodi habitus in colore, scissura, vel forma se distinctum patenter exhibeat ab habitu professorum ^d.

^d d. de. eos.

Suprà dicta in illis procedunt, qui iam puberes facti religionem ingressi sunt: is verò, qui monasterium ante XIII. annum, ut monachus efficiatur, ingreditur, nisi eo completo professionem faciat in sequenti, vel habitum religionis suscipiat, qui

A dari profitentibus consuevit, seu professionem à se prius factam, ratam expressè habeat, liberè potest intra ipsum sequentem annum ad seculum remeare: quòd si per totum sequentem annum in monasterio permanserit, vbi professorum & nouitiorum sunt habitus distincti, professionem per hoc fecisse, vel si quam prius fecerat, ratam habuisse videtur: nisi tanta indistinctio ibi habitus habeatur, quòd & professi & nouitij, ac etiam alij comunem vitam cum eis ducentes simili penitus habitu induantur ^e.

^e c. constit. de de reg. in 6.

In omnibus autem generaliter, qui aliquam regulam profiteri voluerint, pubertas exigitur, id est, in masculis ætas quatuordecim annorum, in fœminis duodecim ^f. Sed & quandoque plena pubertas requiretur, id est, decem & octo annorum, ut si congregatio sit difficilis, vel regula valdè angusta ^g.

^f gloss. d. de. eos. ubi ætate.

Beneficium autem illius, qui religionem ingreditur, non est intra probationis annum alicui conferendum, nisi vel ipsius accesserit assensus, vel manifestis indicijs colligatur decreuisse eum vitam absolutè mutare, vel professionem expressam ediderit, aut demum professorum habitum sciens receperit, sed interim alius ei beneficio minister dabitur, assignata ei cõgrua de illius proventibus portione ^h.

^g c. quia in ius. sulis. urr. Ab.

^h ca. benefu. in 6.

Hoc

Hoc etiam valde providen-
dū est, ne cui monacho de mo-
nasterio in monasterium teme-
rē migrare permittatur, nec pe-
culiare quicquam habere, sed
monasterium suum deserēs, ad
illud competēti coërtione re-
dire compellendus est^a. Ad ar-
ctiorem tamen regulam migra-
tio concedetur, dū venia à Præ-
lato sit petita, quamvis non im-
petrata^b. Et religiosi Mendicantibus Martinus IIII. inter-
dixit sub excommunicationis
pœna, ne quovis quæsito colo-
re ad aliquam non Mendican-
tium regulam se transferāt^c: &
Clemens V. constituit quoslibet Mendicantes, qui ad nō Mē-
dicantium ordines etiam autho-
ritate Apostolica transferint, à
Prioratibus, administrationi-
bus, officijs, vicariatibus, & a-
lijs, quoquo nomine vocentur,
repelli debere^d. Atque, vt om-
nibus religiosi paupertatis
onus ferendum sit, his tamē ma-
gis obseruandum præcipitur, q̄
fratres Minores appellātur, be-
ati Francisci regulæ addicti, vt
eiusdem Clementis constitui-
one continetur^e.

Non omittendum est, nemi-
ni licere nouam religionem in-
stituere, sed quicumque ad reli-
gionem sese convertere voluē-
rint, vnā ex olim institutis, &
ab Ecclesia receptis optent: &
consequenter, qui voluerint re-
ligiosam domū fundare, ex ve-

teribus religionibus accipere
deben^f. Probatae autē religi-
ones sunt principaliter, Basilij,
Benedicti, Augustini, Francisci:
à quibus, tanquam fontibus, ce-
teræ omnes manant^g.

Et hastenus satis de regulari-
bus dictum videretur.

DE VITA, ET HONE- state clericorum,

TITVLVS II.

Congruit, vt clerici omnes,
quemadmodum in sortem
Domini sunt vocati, & à
populo officijs & ordinibus di-
uisi sunt, sic etiam summa ope-
nitantur, & studeant vitæ inte-
gritate ac sanctitate cæteris se-
le præstare, vel alijs documen-
to sint, & disciplinæ: & lucernā
suam ardētē palam manibus
præferentes, olei nunquam co-
piam non habeant, ne eorum si-
miles sint, qui lucernæ, vt arde-
at, tantum lychnum emungūt,
& manu contrectant, olei autē
nihil instillant: quapropter cer-
ta sacris Canonibus præcepta
eorum vitæ instituendæ, & mo-
ribus castè informandis tradi-
ta sunt.

Nam interdum his consulūt,
quid eos maximè deceat, quid-
ve eorum gradu indignum sit,
quid quemque clericum sequi,
aut quid fugere oporteat: inter-
dum etiam seuerè imperant, &
bonæ apud homines famæ in-

Gg

*c. se. extrat.
de religio.
domi.*

*g Summa An-
geli. uer. re-
ligiosus. co.
2. ubi apost.
Bocr.
tr. de vita et
stat. heret.
præsertim
in prin.*

a c. Iohānes.

b c. licet.

*c c. 1. extrat.
comm.*

d c. 1.

*e c. exiui de
paradyso.
de uer. signi-
fi.*

tertrimentum, salutisque æternæ iacturam minantur, & demum, quia præsentia sæpe magis metui solent, quam futura, & quæ terrestria bona auferunt, quæ cælestium futurum dispendium portendunt, modò officia, modò beneficia adimunt, suspendunt, interdiciunt, & Christianorù confociatione priuāt.

Curare igitur debent hi, ut grauitatem in actibus, sermonibus, vestibus, & omnibus moribus, & omni denique vita præse ferant. Hinc Innocentius III. sanxit, ne clerici officia & commercia secularia exerceant, præsertim inhonestas: mimis, ioculatoribus, & histrionibus operam ne impendant: & ut tabernas fugiant, nisi fortè necessitate adducti, putà dum peregrè proficiscuntur: aleis, & taxillis ne ludant, nec ludentibus intersint, coronamque & tonsuram in capite ut ferant, seque in officijs Ecclesiasticis tantum, alijsque honestis & utilibus studijs exerceant: quod sanctius etiam postea firmatū est per Leonem X. piæ memoriæ, in Concilio Lateranensi. Vestibus autem vtantur, neque effusa prolixitate nimium luxuriantibus, neque angusta supra modū breuitate sordescantibus: omnium denique vestium, & ornamentorum, quæ clericorù vsui sint, formam quàm exactissimè Innocentius idem præfinit²,

^a c. cleric. extra. de vita & honest. cler.

A Clemens etiam quintus pœnam sanxit aduersus clericos, qui decori sui metas non seruantes vestibus nimium mollibus vsi fuerint: nam beneficia habentibus fructus beneficiorum semestres adimit, beneficijs autem carentes clericos, sacris tamen ordinibus inauguratos, omnibus, excepto presbyteratu: sex item menses ad beneficia Ecclesiastica aspirare verat: quod ad alios deinde neque beneficia, neque ordines sacros consecutos clericos extendit, qui prohibitas vestes, & tonsuram simul gestauerint. At qui dignitatem habent, vel personatum, vel beneficium, cui animarum cura incumbat, si citra iustā causam interdictis vestibus vsi fuerint, anni vnus fructuum iacturam suorum beneficiorum damnantur^b. Item prohibentur clerici causa lucri negotiari, & monachi suo nomine conductas possessiones tenere^c. Itē clericis ad sacros ordines promotis tabellionatus officium per beneficiorum subtractionē interdicitur^d: & generaliter quævis officia, vel negotia, etsi aliqui turpitudine vacantia exercentes, si tamen clericis interdicta sint, à pœna immunes non abeunt: nam si tertio moniti à negotijs eiusmodi secularibus se non amouerint, priuilegijs omnibus priuatur, quæ clericorum bonis à iure concessa sunt:

^b cle. si. co. li.

^c secundum instituta. no. cleric. uel mona.

^d c. si. cler.

e finali.

sunt: & quandoq; etiam seuerius puniuntur, si eorum contumacia, & mores hoc mereri videantur^b.

b clem. 1.

Quinimò & Alexander III. edixit, vt nulli religioso post votum religionis susceptum, & post factam professionē ad Physicam, vel leges seculares legendas exire liceat, pœna etiam violatoribus addita: quam Alexandri Constitutionem Honorius III. postea sic declarauit, vt eius trāsgressor ipso iure ex Canone latæ sententiæ excommunicationi censeatur obnoxius, eamq; extendit, vt Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Prępositos, Cantores, & alios clericos personatus habentes, & presbyteros complectatur^d. Sed rursus Honorij legem Bonifacius VIII. sic interpretatus est, vt eos non includat, qui Ecclesias parochas obtinēt, quamdiu ad ordinem Sacerdotalem non sunt promoti, nisi sub se habeant saccella, in quibus instituantur clerici perpetui, nequeutes ab eis citra causam legitimam remoueri^e: aliaq; in hanc rem vtilissima eadem constitutione idem Bonifacius cōprehendit. Nouissimè quoq; ex Concilio Lateranensi sub Leone X. statutū est, ne quis in sacris ordinibus constitutus, in gymnasijs generalibus, vel alijs publicè audiendæ Philosophiæ, aut Poësis studijs vltra quinquenniū post

e. nō magno pere.

d e. si. ne cler. uel mona.

e e. 1. ne cler. uel monac. in 6.

A Grammaticam, aut Dialecticā, sine aliquo studio Theologiæ, aut iuris Pōtificij incumbat: verum exacto quinquennio, si illis studijs insudare voluerit, liberum sit ei, dum tamen simul, aut seorsum Theologiæ, aut sacris Canonibus operam nauet.

Et hæc quidē ab illis Patribus statuta sunt, ne clerici humanarum literarum illecebris capti, Theologiæ studia omittant, cui eos omni cura vacare conuenit, cū infectas Philosophiæ & Poësis radices & aliunde ortas pestes per hanc sanare, & purgare debeant^f. Prohibētur quoq;

f e. si. ne cler. uel mona.

g clerici sacri procuratores, aut ministri in iudicio seculari laicorū esse: quemadmodum etiam prohibentur procuratores oppidorū, aut rurium, aut quaslibet seculares Iurisdictiones hominum seculariū vice & nomine suscipere, & exercere, nisi ab Ecclesiastico ministerio velint esse alieni: & religiosi clerici seuerius etiam puniri velint^h. Cuiusvis autē ordinis clericus, quavis nondū sacer effectus, sanguinis iudiciū ad mortē, aut mēbri mutilationē inferēdam exercēs, honore priuatur & locoⁱ. Et nō modò sanguinis sententiā dictare, aut pferre, aut sanguinis vindictā exercere nō debet: sed neq; vbi exerceatur, interesse, nec literas dictare, aut scribere in sanguineā vltionem mittēdas, nec viris sanguinum

g e. 2. ne cler. uel mona.

b e. sed nec ex. ne cler. uel mona.

i e. clericus in sacris. ubi Ab. co. tit.

vllis tanquam eorum dux præfici potest. Itē presbyter, Diaconus, Subdiaconus, à Chirurgicæ artis exercitio repellitur, qua advstio, vel incisio aliqua irroganda sit, alijsque artibus, quibus similia officia inesse necessarium sit^a. Clerici quoque arma portantes, & vsurarij excommunicantur^b. Et clericus percussor, qui se non corrigit, deponendus est. Episcopus autem, cuius mandato mulier ob delictū seuerè nimium flagris, seu fustibus cesa fuerat, duobus mēlibus à missarum administratione Gregorij Pōtificis Romani decreto suspensus est^c. Venationes item, & aucupia à clericis omnib. aliena esse debēt^d.
Iam ex suprā dictis nemo nō iudicare potest, quàm deforme existimeretur in clerico incontinentiæ & fornicationis vitium, cum suprā dicta, quorum multa minora sunt, tam acerbā vindictam expectent: quare clericus fornicator potest ab officio suspendi, siue iam monitus se non correxerit, siue etiam nulla monitio præcesserit, si ita iudici sedeat, qui & delicti pondus, & locorum consuetudinē perpendet, atque ex eis iudicabit, an à monitione, vel suspensione, aut potius priuatione perpetua incipi præstet^e: qui clericus, si contempta suspensione diuina celebrare ausus fuerit, et in vetere flagitio perseuerare,

A non beneficijs Ecclesiasticis tantum exvetur, sed etiam perpetuò deponetur. Quæ poena etiam prælatos manet, qui huiusmodi subditorū vitia æquo animo tulerint, nec in eos animadverterint^f. Et clericus concubinam palam habens, ipso iure ab officio est suspensus, nec partē ab Ecclesia suscipere potest^g. Seuerius etiam puniuntur clerici, quibus matrimoniū contrahere ex regionis fortè vsu permissum est, si in hæc flagitia lapsi fuerint. Non tamen Prælatus clericum coget omnino, vt cōcubinam abiuret, quia periurij metuitur periculū, sed dimittere recusantem interdicit, suspendet, & demum etiam excommunicabit^h: quæ poenæ si prisca comparentur, quæ tūc infligi solebant, cū Ecclesia adulesceret, quo tēpore longè maximus erat in fide ardor, leues, medijs si dius, iudicarentur: nam vel simplex fornicatio olim iusta causa clerico deponēdo existimabaturⁱ. Atque vt hisce virijs via omnis, quoad fieri potest, claudatur, omnisque occasio rescetur, certis iuribus prouisum est, vt ea vitentur, ex quibus contra eos læua suspicio oriri posset. Hinc & prohibentur clerici mulieres domi habere, quæ incontinentiæ suspicionē præbere possent, quāvis matres eorum essent, aliòve consanguinitatis gradu, aut genere

^a c. cū sententiam sanguinis. ne cler.

^b c. 2.

^c c. 1. & 2. de cler. percuss.

^d de cler. uen.

^e Ab c. at si clerici. nu. 36. uer. & ideo concludo. de iudic.

^f c. ut clericus. ubi Ab. de uita & honeste. cler. ca. sicut ad extirpandas. ca. clericos. de cohabit. cler. et mul. & c. si autē. co. tit. de cohabit. cler. c. super hoc. 32. dist.

^g d. c. ut clericorum. cū alijs. suprā al. leg. in 6.

^h c. presbyter. 81. dist. Ab. d. c. sicut ut ad extirpanda.

a c. 1. de coha.
cler. et mul.
ubi Abb.

b c. 2. de coha.
cler. et mul.

c. monaste-
rium. de uir-
ta et honest.

nere coniunctæ^a. Et quarum-
cunque mulierum frequens, &
afsidiuum colloquiũ sacris cle-
ricis interdicitur, monitisque,
nec tamen abſiſtenribus, excõ-
municatio inuitur^b. Et cleri-
cus ſine manifesta, & probabili
cauſa ad Sanctimonialium cõ-
nobria frequenter accedens, per
Episcopum arceri debet, ſeque
non corrigens Eccleſiaſtico be-
neficio priuari^c.

**QVI CLERICI MA-
trimonium contrahere
poſſunt, qui
non,**

TITVLVS III.

A Deo in clericis caſtitas cõ-
mendatur, vt non ſolum ſe-
cundum ſuprà dicta à libi-
dine etiam in laicis damnata
abſtinere Pontificijs legibus iu-
beantur, ſed ipſi etiam matri-
monio, alioqui ſancto, & à Deo
inſtituto aliqui eorum aſpirare
prohibeantur^d: neque id te-
mere, cùm caſtitas ſit primum
clerici fundamentũ^e, omniũq;
ſacerdotum ita excellens ſit e-
lectio, vt quæ in alijs membris
Eccleſiæ vacare vitio credun-
tur, in illis tamen habeantur il-
licita.

Quare Episcopus, presbyter,
Diaconus, & Subdiaconus, et-
ſi irregularitatem etiam con-
traxerint, ad matrimonium ta-
men accedere prohibentur^f: at

A ſi matrimonium de facto con-
traxerint, nulla habita irregula-
ritatis ratione ſeparabuntur^g,
& compelli poterunt per ordi-
nariũ ſuſpenſionis & excõmu-
nicationis remedijs vxores re-
pudiare, & nihilo minũs à maio-
ribus ordinib. repellentur, & in-
ſuſceptis adminiſtrare phibe-
bũtur. Sanè ſi religionẽ ingredi
voluerint, maiores quoq; ordi-
nes retinere & aſſequi cõceden-
tur^h. Poſſeſt tamen Episcopus
ſacerdoti, qui poſt nuptias, vel
contubernia veriũs contracta,
eaq; dimiſſa diu ſe continuerit,
& pœnitẽtia acta laudabile ſui
ipſius ſpecimen præbuerit, of-
ficiũ ademptum, & executio

B nem reſtituereⁱ: qui verò eſt in-
tra minores ordines clericus,
nuptiarum incapax eſt, verũm
beneficio, quod habet, ſpolia-
tur: recipit tamen expenſas,
quas in rem illius Eccleſiæ irro-
garat^k: nec p̄deſt clerico, quòd
beneficiũ ei ſit collatum poſt
nuptias ab eo contractas, vt il-
lud retinere poſſit^l. Item hi
clerici vxorati amittunt priui-
legium, quo rerum ſuarum im-
munitate potiebantur^m: ſaluũ
tamẽ eis remanet priuilegium,
ne ſub iudice Laico conveniri
poſſint, nève citra excommuni-
cationis pœnã manus iniurio-
ſas quis in eos inferat, dum cle-
ricorum in habitu incedãt, ve-
ſtibus clericalibus vientes, &
tonſuram geſtantes, dumque

g c. p. qui cler.
uel nouen.

h c. ex tuarũ.
cod. tit.

i c. ſanè.

k c. quod à te.
de cler. cõm.

l c. diuerſis.

m c. p. de cler.
coniug.

vxor, quam habet hic clericus, prima vnaq; ei nupta fuerit, & virgo^a. Sed sicut clericus à matrimonio repellitur secundum proximè supra à nobis dicta: ita è converso, dum quis iugo vxorio iam pressus est, neque ad beneficia, neq; ad administrationes Ecclesiasticas, sed nec ad aliquos ordines accessum habet, nisi fortè castitatem vouisset, cum vxoris consensum haberet, vel si adolescens ea esset, religionem ingressa fuisset, & eam vnam eandemque virginè habuisset vxorem^b.

b c. sanè. t. de cler. coniug. ubi glos. Ab. nu. 3.

c c. cum ad de corem. cod. tit.

Atque ex his vnusquisque iudicio assequi potest, quāto maiore ratione personæ supra dictæ à dignitatibus Ecclesiasticis summoueantur, vel quæ dignitatibus Ecclesiasticis auctæ sunt personæ, à matrimonijs repellentur^c.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS,

TITVLVS IIII.

Suprà dicta etsi clericis diligenter obseruanda sint, non tamen satis fuerit ea obseruasse: nam & alia existunt, quibus clericus præstandis tenetur, & certè cum Ecclesiæ clericis cū inquisitione credi soleat, apparet eorum, quibus committuntur, eligi industriam, quibus id oneris tutò imponi possit: quare & eos convenit in ipsis Ec-

clesijs residere, & officium suū nauiter obire, ne eorum, à quibus probati sunt, fidem fallant, si ipsi officio suo, vt par erat, studiosè non superint, quod non sine magna populi offensione, & animarum sibi creditarū dispendio eveniret.

Curam igitur adhibent Pontificiæ leges, vt vnusquisque Ecclesiæ Rector, vel præfectus, eā ipse regat, in eaq; temporibus debitis resideat^d. Quocirca si quis à suo sacerdotio, quamvis simplici^e, diutiùs abfuerit, quæ Ecclesiæ utilitas exposceret, monendus erit, & terminus ei statuendus, intra quem commode reverti possit: quo lapsò, si omninò sine causa probabili sui copiam non fecerit, beneficio priuari poterit, illudq; in alium transferri^f.

Sed & alia via poterit clerici non residētis contumacia coerceri ex Concilio Agathensi: nā in minoribus ordinibus constitutus clericus, si ab Ecclesia sua diebus solennibus abfuerit, id est, natiuitate Domini, Epiphania, Paschate, vel Pentecoste, triennio à communione suspendetur: Diaconus verò & presbyter, si tribus hebdomadis suæ Ecclesiæ defuerint, huic pœnæ succumbent^g.

Cæterum, si incertum sit, vbi nam gentium agat Clericus, vel prælatus, qui à sua Ecclesia desideratur: vel ita absit, vt non facile

d Ab. ex parte. 2. nec. sed quero qualiter.

e Ab. c. p. n. 5.

f c. ex parte uestra. com. duobus capitulis sequenti Abb.

g c. si quis in clero. 7. q. 1.

facile ad eum citatio deferri A possit, tribus edictis evocari eū oportebit, publice propositis in eius Ecclesia: quibus si minime audiens fuerit, & sex menses expectatus non redierit, Ecclesia illa spoliari legitime poterit².

At si in rem Ecclesiæ fortè nō sit, vt clericus hic, vel Prælatuſ propter ipsius præstantiam ab ea exturbetur, purà quia eius opera multis de causis Ecclesiæ utilis noscatur, dum adsit, eamque velit impigrè (vt decet) ac sedulò præstare, ideoq; melius videatur eum ad Ecclesiæ ministeria iuris remedijs revocare, quàm ab ea summouere, ita poterit procedi, vt per suspensionis, vel excommunicationis remedia redire compellatur: quæ si nihili facere se ostenderit, tunc verò etiam spiritualium administratio ei interdicitur. Quòd si is, qui desideratur, Prælatuſ, in Pontificia dignitate cōstitutus sit, ad legati, vel alterius officium hoc pertinebit, vt ex speciali mandato summi Pontificis hunc Episcopum ita meritum ab Episcopatu remoueat^b. Episcopus enim quivis ab alio, quàm à summo Pontifice, Episcopatu priuari nequit. Quare nec prior procedendi modus à nobis in principio huius tituli supra traditus, poterit aduersus Episcopum exerceri: sed posteriorem hunc in eum

experiri est necesse, nempe vt suspendatur ab Archiepiscopo, & excommunicetur, & demum summi Pontificis mandato Episcopatu priuetur^d.

Ac constitutio, qua clerici residere iubentur, ita procedit, vt nullum fiat discrimen inter beneficia opulenta, vel tenuia, aut inter ordinem supremum, vel infimum: nam & Clericum habentem beneficium non excedens proventum viginti aureorum annum residere nihilo minus oportet^e: & Cardinales quoq; ipsi huic sanctioni subiacent, cum & Leo III. Anastasiū Presbyterum Cardinalem tituli beati Marcelli deposuerit, eo quòd parochiam suam annos quinque desertam esse passus fuisset^f.

Distributiones item quotidianæ alijs erogandæ non sunt, quàm qui diuinis officijs celebraturi interſunt, nec vlla eis patrocinaruſ consuetudo in contrarium præscripta, quique distributiones contra prædicta acceperint, non facient suas, sed restituere eas tenebuntur: quod & in distributionibus diuidendis pro sacrificijs defunctorum anniversarijs obseruatur^g.

Nec minus locum habet, si quis absit, vt Theologiæ studio operam det: tunc enim & beneficij fructus percipiat, Canonicas tamen distribu-

d d. 9. contra eos, & c. ac cufatus. 3. q. 6.

e c. conquerente.

f c. 2.

g c. uni. co. lib. in 6.

a c. ex tuae de notationis, in prin.

b c. ex tuae. 8. contra eos. secundū unū intellectum.

c d. 9. contra eos. ubi no.

a c. licet uobis. de præben. tiones non percipiet^a. Utque omnia suo iure facilius procedere possint, constitutum est ex concilio Lateranensi, ut cum Ecclesia, vel Ecclesiasticum ministerium conferendum est, talis ad hoc persona quærat, quæ residere in loco, & curam eius per se ipsam valeat exercere: nisi &, qui acceperit, acceptum amittere, &, qui contulerit, conferendi potestate deinceps priuari velit^b.

b c. quia nonnulli.

Relaxantur tamen interdum ex iustis causis, & remittuntur supra statuta, & conceditur interdum clerico à suis beneficijs abesse: nam & studiorum rei literariæ honesta est causa, quibus ut clerici imbuti meliores utilioresq; fiant, conceditur, ut dum in illis versantur, beneficiorum suorum fructus nihilo minus consequantur, dum tamen se ad honesta gymnasia, non ad villas, aut minuta castra studiorum causa transtulerint^c.

c c. tuæ fratemitatis.

Item pro Ecclesiæ suæ iuribus tuendis, & conseruandis abesse quis potest, etsi promotio nis tēpore iurasset in eā reside-
d c. ex parte tua fuit propositum. re^d. Familiares quoq; summi Pōtificis, dum in eis obsequijs sunt, etsi in Ecclesijs suis non resideant, fructus licitè percipient^e: nec oberit eis constitutio contraria ex ea synodo profecta: distributiones autem Canonice non percipient.

e c. cum dilectus filius.

Quod & de Canonice obse-

quijs Episcopi sui addictis est accipiendum, mōdò plures nō sint, quàm Capituli sui vsus, & necessitas patiatur^f.

f c. ad audientiam nostrā. ubi Ab.

Si tamē Ecclesiam debitis ministrorum officijs carere appareat, & ex hoc damnum ferre, dū plures ex ea priuilegijs innitentes eam deserunt, poterunt tunc fructibus subductis, ut revertantur, compelli.

Clericus autem valetudine aduersa impediens, ne possit munera sua obire, beneficij sui fructus nihilo minus consequetur, & distributiones Canonice, & omnia, quæ sano ministerium suum præstanti darentur^g.

g c. i. d. cleri. ægro.

h c. uni de cler. non resi. in 6.

DEVOTO,

TITVLVS V.

Votū est alicuius boni operis cum deliberatione Deo facta promissio, ut beatus Thomas censuitⁱ: seu, ut alij, est propositi super erogantis promissio Deo facta propter bonū finem ex deliberatione firmata^k. Est enim sciendum, non idcirco adstringi aliquē voto, quòd tantū animo conceperit, se aliquam operam Deo acceptam operaturum, nisi etiam id firmo certoq; animo stabilierit: quare etsi quis, cum animo agitaret de religionis habitu suscipiendo, verba huius sententiæ edidisset, Non diu hīc comora-

i habes in ap. ad Abb. in Rub. co.

k Summa Angel.

morabor, voti reus nõ propter ea est censendus^a: tunc enim duntaxat initiatum est votum, nondum autem confirmatum. At si deliberatio matura præcessisset, dehinc in ea fixus perstitisset, tunc vtique etiam confirmatum dici posset. Cùm verò præterea etiam verba profert, quibùs fixam animi sui deliberationem aperit, consummatum iã deinceps votũ dicitur^b.

Haftenus tamẽ, nisi vlteriùs sit processum, simplex adhuc erit, nondum autem solenne: nã quãdiu ad aliquam solennitatem ventum non sit, qua voti executio initium accipiat, simplex appellatur: sed cùm executioni ipsius per solennitates aliquas ei rei necessarias initium datur, tunc iam solenne effectũ dici potest, veluti si quis vouerit, se religionem probatam ingressurum, susceperitque sacra vestem, quæ professorum propria est: vel si expressè in manibus prælati religionem & regulam professus sit, vel sacros ordines acceperit, qui eis se deuouerat. His & similibus modis solenne effectum dicitur, ante verò quàm ad huius generis solennitates ventum sit, quamvis expressa pollicitatio clarè pronuntiata sit, simplex appellatur: quod tamẽ votum simplex non minùs Deo obligat, quàm solenne: etsi in alijs differant, veluti quòd votum solenne nõ

A solùm matrimonium contrahi impedit, sed etiam contractum dirimit. Quam vim simplex votum non habet: contrahendum enim duntaxat impedire solet^c.

II.

DE REBUS CLERICORUM.

Haftenus de Personis, id est, de ordinibus clericorũ, & quæ personæ, aut à quibus, vel quibus temporibus ad ordines admitti possint, item de Prælatiis, & eorum officijs disseruisse sufficiat: nunc ad secundam partem propositæ diuisionis transeamus, id est, ad dicendum de rebus ipsorum clericorum, & initium sumamus à titulo de Præbendis.

DE PRÆBENDIS,

TITVLVS VI.

Provident sacri Canones, vt qui ministerijs Ecclesiæ se deuouerunt, in eisque assidui sunt, his etiam ab ipsè Ecclesijs opes suppeditentur, quibus se dignè & honestè sustentare possint^d: ne, si eos presserit inopia, necessitate urgente cogantur vel à diuino famulatu recedere, & ad alia officia, vel negotia, vnde victum sperare possint, se transferre: vel saltem simul Deo ac mundo equè operam suã locare: quod quàm dif-

Hh

c e. rursus. ubi gl. mag. qui cler. uel uen. & c. uni. cod. tit. in 6.

d e. cum secundum Apostolum de præben.

a e. 2. cod. tit.

b Ab. 1. c. 2.

ficile, aut veriùs impossibile fit, nemo tam obtusam habet ingenij aciem, cui sit incognitum. Idcirco ex Ecclesiæ patrimonio singulis clericis pro eorum meritis, & dignitatibus opes congruæ subministrantur, non ut tanquam proprias sibi eas védicent^a: sed quibus se honestè alere, Ecclesiarum vsui, vbi id opus esse viderint, succurrere, & pauperum egentiumq; hominum necessitatibus, si copiæ suppetat, subvenire possint.

Hæc autem bona Præbendæ appellantur.

Nihil est enim aliud Præbenda, quàm certorum proventuû in Ecclesia percipiendorum ius ratione diuini officij, cui quis **B** i seruit^b.

Et altera quidem Præbenda est connexa Canonicatui, altera etiam sine Canonicatu confertur.

Et quantæ hæc res Romanis Pontificibus semper curæ fuerit, ne videlicet clericus inopia & egestate pressus iaceret, indicant plures constitutiones diuersis tēporibus à diuersis Pontificibus editæ: nam & statuerunt, ne possit aliquem Episcopus ad sacros ordines promouere, nisi cui de alimentis etiã providerit, vel præbēda aliqua ei assignata, vel ex proprio sui ipsius patrimonio alimēta suggerendo, quoad certum ei titulum contulerit, nisi promotus

A in patrimonio locuplete esset, ex quo alimenta congrua habere posset^c. Hinc etiam, qui ex potestate sibi generaliter data clericos ad sacros ordines sine titulo euexit, eis etiam tenetur providere: qui verò certas personas mādāt ad ordines evehi, vel personas ipsis ius facit, ut ab alijs promoueri possint, eis providere tenetur, si ad sacros nullo titulo fuerint evecti^d. Hinc etiam prohibetur, in Ecclesijs collegiatis plures clericos institui, quàm quot se alere absque penuria possint^e. Eadem ratione fit, ut congruum non sit, carere præbēda eum, qui in Canonicū est receptus^f. * quamprimùm se facultas obtulerit, & interim distributiones quotidianas percipiat^g; multaq; alia ad hoc necessariò instituta sunt, quæ aliunde sunt assumenda.

Præbendæ autem omnes, aut aliquorum in tutela & patrocinio sunt, quia ab illis aut positæ, aut locupletatæ sunt, quas & propterea Patronatus iura appellamus: quamvis hæc fortasse quis præbendarum nomine non comprehenderit, de quibus infra. Plerunque autem liberè & ab omni cuiusque patronatu solutæ sunt Præbendæ: in quarum collatione consuetudini in primis, si aliqua ibi vigeat, deferēdum erit: nam si ex consuetudine capitulum solum conferre soleat, soli hoc ius

^a c. 3. eod. tit.

^b Ryp. c. cùm M. Ferrar. nu. 17. vers. secundo modo. de cons.

^c c. 3. & 4. et c. tuis questionibus.

^d c. si Episcopus, in 6.

^e c. 1. extr. de instit. & c. auctoritate. eod. tit.

^f c. relation. in fin. ubi glos. eod. tit.

^g d. c. relation. & c. dilectus filius. p.

ius permittetur: si Prælatuſ cū A capitulo, vtriuſque factū & conſenſus exigetur: ſi nulla ibi vi- geat conſuetudo, & de Præfe- ſtura Eccleſiæ collegiatæ, vel conuentionalis agatur, collegiū eliger, vel conuentus, confirma- bit Epifcopus: at ſi de beneficio inferiore agatur, putà benefi- cio præbendæ ſimplici Eccle- ſiæ Cathedralis, Epifcopus ipſe vnà cum Capitulo eorum lar- giendorum poteſtatem habe- bit: ſi tamen paruum fuerit beneficium, vel ſolus Epifco- pus ſine capitulo latam in eo poteſtatem habebit. Sin præ- benda, vel dignitas, aliudve be- neficium, de cuius collatione agitur, non in Eccleſia Cathe- drali ſint, ſed in alia collegiata, id collegium cum Prælato eli- gent, inſtitutio ad Epifcopū pri- nebit. In beneficijs verò cæte- ris, quorum dantur Rectores, ſi tenuia ſint, ſolus item Epifco- pus poteſtatem habebit: ſi o- pulentiora ſint, Capituli quo- que conſilium erit adhihen- dum^a.

^a Hoſtien. in ſūma de ec- cleſ. Abb. c. cum Eccle- ſia colu. 3. uerſ. primo caſu. de Ele. ubi ap. b. c. licet Eccle- ſiarū, in 6.

In his autem omnibus maxi- ma & omnibus regulis ſoluta eſt ſemper Romani Pontificis poteſtas, quæ nullo modo mi- nui vnquam poteſt, quin omni- caſu quævis beneficia elargiri poſſit^b. Sed vt omnia bene- ficia illius in manu ſint, ea ta- men proprio quodam iure ad eum magis ſpectare videntur,

quorum poſſeſſores in curia A- poſtolica obierint: ea ſi quidē præter ſummum Pontificem, nemo conferre poteſt^c. Quod in omnibus cuiuſque generis beneficijs procedit omniū Au- licorum, & quorumcunque ad curiam accedentium, vel ab ea recedentium. Si in locis à cu- ria non remotioribus duorum dierum itinere eos mori conti- gerit^d, necnon & in legatis, vel nuncijs aliquo per Curiam trāſ- miſiſ^e, item in omnibus his, qui curiam ſequentes in itinere moriuntur^f: ſolent etiam ſum- mi Pontifices, certarum perſo- narum, certique tituli benefi- cia, vbivis locorum illæ perſo- næ exiſtant, & vbicunque eorū poſſeſſores decedant, largitio- ni ſuæ reſeruare, alijs poteſtatē ea cōferendi adimenes & irri- tum decernentes: quod cūm fa- ciunt, illa quæ ſibi reſeruauerint, beneficia adeo ſunt affecta, vt eorum collatio per alium ex in- de quemcunque facta, nullius proiſus momenti habeatur^g: quinimo & ſi præbenda prius alicui eſſet per electionem col- lata, quàm per Pontificem cum Decreto reſeruata, omnia poſt reſeruationem ſubſequentia eſſe- ſtu carebunt, licet reſeruatio, in- hibitio, & Decretum electionē aliāque præcedentia non affi- ciant^h.

d. c. licet Ec- cleſiarū, in 6.

d. c. præſentiſ declaramus. in 6. c. a. 1. re- gi. 6. in extra. extra. ex de- bito. de elec. c. cum præ- ſentiſ.

g. c. ad regimē. c. ad Roma- ni. in extra. com. c. ex debito. de elec. c. dudum. de præben. in 6.

h. c. ſi eo tem- pore. de ele. in 6.

Legatus quoq; de latere ſum- mi Potificis miſſus beneficiorū
Hh 2

conferendorum ius habet, ut supra nos docuisse meminimus: alius verò Legatus, qui à latere Apostolico nò sit profectus, nisi specialiter hoc ei indultum sit, beneficia non confert^a. Si verò ipsum Pontificem Romanum mortuum esse contingat, atque ita sedem Apostolicam vacare, tunc cum beneficia curiæ Romanæ otiosa fiunt: aut si mortuus Pótifex sit ante, quàm beneficia conferret, quæ se vivente vacabant, eaque beneficia ex his sint, quibus animarum cura est annexa, Ordinarius, ad cuius donationem alioqui pertinuissent, illa conferre poterit^b. Item si summus Pontifex in mensem distulerit beneficiorum in curia vacantium ad se pertinentem collationem, eas partes Ordinarius excipiet conferendo per se ipsum, vel ipso in remotis agéte per suum vicarium generalem, in diœcesi existentem, cui id Canonicè sit mandatum^c, ut ex Grego. X. Constitutione in Concilio generali Lugdunensi edita apparet: quæ tamen per Bonifacium VIII. creditur abrogata, cum sanxit, Ut dignitates, personatus, præbendæ, aliâque beneficia Ecclesiastica cum cura, vel sine cura, quæ apud sedem Apostolicam vacare noscântur, & vacatura sint, sedi Apostolicæ referrentur^d. Sciendum est etiam, cum i-

Apfemet summus Pontifex beneficia confert, vis longè maioris huiusmodi esse collationem, quàm ab alijs factam. Hinc si à sede Apostolica, vel Legato ipsius vni, & ab Ordinario alteri eodem die beneficium conferatur, is cui ipsa Sedes contulerit, vel Legatus, propter conferentis amplio rem prærogativam erit alteri præferendus, nisi appareat ab Ordinario prius factam esse collationem, vel nisi alter possideat^e. Item si super gratia cuiquam ab Apostolica sede facta executores fuerint deputati, sicut ipsa gratia, licet nondum sit in eius executione processum, morte nò perimitur concedentis: sic neque etiam re integra perimitur executoribus data potestas^f. At si super provisione certæ personæ faciendâ sit data potestas alicui, non ob suam, sed eius cui provideri mandatur, gratiam, vel fauorem, illa quidem expirat omninò, si concedens re integra moriatur: quâvis ubi nulla personarum facta expressione alicui gratiosè est concessa facultas, ut autoritate Apostolica possit aliquibus personis idoneis in certa Ecclesia providere, vel beneficia, quorum collatio est ad Sedem legitimè devoluta, cõferre, contradictores etiam compescendo, non expirat etiam re integra per obitum concedentis^g.

Frequen-

a c. si de offic. lega. in 6.

b c. si Apostolica sede. in 6.

c. statutum. de præben. in 6.

d extra. piè so licitudinis. Comes in re. de Trien. pos. reg. 31. dicit communem, quod c. statutum. sit correctum.

e c. si à sede. de præben. in 6.

f c. si super gratia de of. sic. delega. in 6.

g c. si cui de præben. in 6.

Frequenter etiã summus Pó-
tífex potestatem suam in alie-
nis Diœcesibus alijs quoq; mo-
dis exercet, earumque ordina-
rijs ita manus devincit, vt non
possint in conferendis benefi-
cijs ius suum liberè exercere,
dum vel ipse beneficia in eorũ
diœcesi posita largitur, vel ipsis
iniungit, vt vel soli, vel cum a-
lio, qui executoris partibus fun-
gatur, certis beneficia vacatura
personis largiantur: vel etiam
soli executori mandat, vt in ali-
ena Diœcesi aliquibus provi-
deat: quo casu ex sola rescripti
Apostolici ordinario, vel Capitu-
lo, vbi ad ipsum collatio per-
tinebat, facta redditione absq;
alia etiam executoris insinua-
tione, inhibitione, vel reserua-
tione beneficiũ id, pro quo scri-
ptum fuerit, ad eò censetur affe-
ctum, vt nullius roboris habeat-
ur alij de eo facta largitio^a. In-
terdum tamen non omnis po-
testas Ordinario adimitur per
huiusmodi rescriptum^b.

Sciendum est, quamvis ple-
nissima sit aliàs in beneficijs in-
terpretatio facienda, literas ta-
men ad beneficia obtinenda im-
petratas, cum sint ambitiosæ, re-
stringendas esse: & ideo, si alicui
vsque ad certam summam pro-
videri manderetur, non in pensi-
one, sed in beneficijs Ecclesiasti-
cis tantũ provideri oportebit,
nisi de pensione mentio habeat-
ur expressa. Eadẽ ratione fit,

A vt quamvis sub nomine Eccle-
siarum Ciuitatis comprehenda-
tur aliàs Ecclesia Cathedralis,
cum tamẽ alicui præcipitur de
beneficio in aliqua Ecclesiarũ
Ciuitatis, vel Diœcesis provide-
ri, ad Cathedralem Ecclesiam,
(quæ propter ipsius honorem
sub hac generalitate includi nõ
debet) mandatum huiusmodi
non extendatur. Aliud tamen
erit, si maderetur in aliqua Eccle-
sia prouinciæ providere: tunc
enim & Metropolitana, & cete-
ræ Cathedrales Ecclesiæ conti-
nentur^c. Item cui de non sacer-
dotali præbenda provideri mā-
datur, ei etiam volenti sacerdo-
talis huius autoritate manda-
ti conferri nequibit. Huc per-
tinet, quòd si in Ecclesia, in qua
integræ & mutilatæ præbendę
existunt, præcipiatur alicui in-
tegram præbendã conferri, mu-
tilata præbenda non poterit e-
tiam consentienti dari. Et, cum
iniungitur, vt certi valoris præ-
benda alicui tribuatur, non po-
terit minoris valoris præben-
da vel cõsentienti assignari: hu-
iusmodi enim mandata, quorũ
fines diligenter seruandi sunt,
non debent extra casus expres-
sos extendi^d. Item, si alicui de
Ecclesijs, personatibus, dignita-
tibus, vel alijs beneficijs qbus-
cunque de animarum cura mē-
tione nõ habita provideri man-
datur, ea conferri nequibunt,
quibus ea cura annexa est. Lon-

Hh 3.

^c ea. quamvis
plenissima.
in 6.

^d e. cũ de nõ
sacerdotali.
in 6.

gè enim præstantiorem esse oportet eum, cui cura animarum cum beneficio creditur, quàm quæ ad alia beneficia vocatur: est enim ars artium regimen animarum^a. His adde, quòd cum Pontifex Romanus præcipit, ut alicui provideatur de personatu, vel dignitate, quamvis curam haberent animarum, ad collationem, provisionem, præsentationem, vel dispositionem spectantibus quorumcunq; hæ dignitates, vel personatus videntur excepti, qui electione conferuntur^b. Nec quicquam suffragij conferet de electione mentio enunciatiuè habita^c: cumq; inter Collationem, Præsentationem, & Institutionem multum interfit, si cui de beneficio ad alicuius collationem spectante provideri mandetur, de illo quod ad eius Institutionem, vel Præsentationem pertinet, provideri non poterit: nec è converso: vno etenim supra dictorum casuum expresso, mādatum ad alios non extenditur. Institutio enim de beneficio ab Episcopo fit, quod est in patronatu alicuius post factam admissamq; præsentationem. Præsentatio fit à Patrono ipsi Episcopo de eo, quæ velit ab Episcopo institui. Collatio, est donatio ab eo facta, quæ conferendi potestatem habet de beneficio, quod nullius in patronatu sit. Multa præterea alia similia exempla supra dictorum

^a c. cū sit ars. de æta. & quali.

^b c. cū in illis.

^c clem. p. de præben.

A ratione, & regula studiosus sibi colligere potest^d.

Non tamen ibimus inficias, interdum quoq; plenam & latam in beneficijs interpretationem fieri, ut cum motu ipsius summi Pontificis proprio literæ cōceduntur: nam huiusmodi literæ pluribus beneficijs eodem tempore vacantibus de opulentiore intelliguntur: sin æqualis sint valoris, ei pmittetur optio, cui literæ sunt concessæ. Contra verò ad Postulationem alicuius datæ literæ ad beneficiū angustius restringuntur: & si æqualia sint beneficia, eliget is, qui alioqui conferendi ius habebat^e.

^d d. c. cū in illis. in 6.

B Sed quemadmodum curant leges Pontificiæ, ne quis clericus in egestate iaceat, ita prospiciunt, ne quis beneficiorum ambitione alterius morti inhieret: quapropter vetat Conciliū Lateranense Ecclesiastica beneficia, vel ministeria alicui conferri prius, quàm vacent, vel promittit^f, adeò quidem ut omninò vacare ea oporteat^g. Et ne vllò commento Concilij decretum deludi possit, quavis olim Prælati rectè promitteret, se provisurū cum primū potuisset^h, Bonifacius tamen VIII. irritas inanesq; decrevit quascunque promissiones sub quavis verborum forma factas, quibus directò, vel obliquè aperiri possit via ad beneficia vacaturaⁱ. Qui verò

^e c. si pluribus. in 6.

^f c. 2. de concess. præb.

^g c. cū nostris de concess. præb. Fel. c. extenore. 8. de rese.

^h c. an præ. de concess. præb.

ⁱ c. 2. de concess. præb. in 6. Abb. d. c. antepe.

verò in viui sacerdotis præben- A
dam suam non abiurantis locū
sciens substitui se patitur, præ-
benda priuatur, & ab Ecclesia-
stica communione pellitur eo
ipso, quòd se passus est viuo sa-
cerdoti successorem dari.

Postremò non lateat, in cau-
sis quorumcunq; beneficiorum
procedi simpliciter & de pla-
no, sine strepitu & figura iu-
dicij.

QVIBVS MODIS

beneficia vacent,

TITVLVS VII.

T ne quis fortè ambigat, A
quàdo beneficia vacare di-
cantur, huic quoque rei ex B
parte satisfaciemus.

Vacare igitur potest benefi-
cium morte, vel renunciatione
eius, qui illud fuerat assecutus:
siue simplex sit renunciatio, si-
ue permutationis causà facta.

Item si pænæ causà ob deli-
ctum quis fuerit priuatus bene-
ficio. Item si quis ad Episco-
patum electus fuerit, & confir-
mationem electionis accepe-
rit, Ecclesiasticorumq; bonorū
administrationē habuerit, de-
curso tempore consecrandis E-
piscopis à Canonibus diffini-
to, is, ad quem spectat, benefi-
cia, quæ habebat, disponere li-
bere potest. Quin & genera-
liter, vbicunq; secundū benefi-
cium quis assequitur, quod vel

curā habeat, vel dignitatē anne-
xam, prius ipso iure vacabit, cui
vel dignitas, vel cura inhære-
bat: quod & infrà dicemus.

Episcopo quoq; ad aliam se-
dē propria authoritate se trans-
ferente, eiusq; possessionē ade-
pto, prior eius sedes vacua fiet.

Vacuū quoq; fiet beneficium
parrochū, differente eo, cui fue-
rat cōcessum, vltra annū sacer-
dotalis ordinis cōsociationem
assequi. Itē vacat beneficium
clerici, qui matrimonium con-
traxit. Nec deerunt fortè &
alij modi, qui studiosis lectori-
bus Canonicas constitutiones
diligenter inspicientibus oc-
current.

Illud sciendum, debere Epi-
scopum, aut alium, qui benefi-
cia conferat, modum exprime-
re, per quem beneficiū à se col-
latum vacet: nec satis fore, si di-
xerit, vacantem se Ecclesiam
conferre.

DE PROHIBITA BE-
neciorum multiplicita-
te, & sectione,

TITVLVS VIII.

Sed & ne, dum clerici opibus
Ecclesiasticis supra modum
augentur, & plurium Eccle-
siarū curæ præficiuntur, vel ran-
to oneri succumbāt, & aliquas
ex Ecclesijs suis debito ministe-
rio destitutas esse patiātur, quæ
singulæ singulis creditē melius

g e. de multat.
ubi Abb. 3.
no. Extrat.
excerabilis.

h e. quanto. de
trāsla. Epi
scop.

i e. licet canō.
e. cōmissa.
de elect. in
6.

k glos. e. 1. de
de. coniug.
in 6. Ab. c.
1. extr. co.

l Bertram. cō
fil. 132. nu.
19. l. 2. Re
bus. tit. ve-
quisita ad
collationē.
n. 61.

a e. 1. extra.
de præb.

b de. dispen-
dios. m. de
iudic.

c e. susceptū.
de rescript.
in 6.

d to. t. de rer.
per.

e e. ex literis.
e. graue. de
excess. præ-
lat.

f e. cum in cū
tis. 6. cūm
uerò. de e-
lect.

*e. quia non-
nulli. ubi
Ab de cler.
non residē.*

fortasse fuissent administratæ: vel, ne fortè amplis luxuriantes diuitijs clerici nimium esferantur, dum ipsis redvndat, quod alijs deest: &, ne desint, quæ alijs clericis suppeditari possint, Ecclesiæ facultates, si pauci eas exhauriant: idcirco statutum est, ne quis clericus beneficium, aut dignitatem habens, aliud insuper beneficium assequi & retinere cum priore possit, nisi tamè alterum ex his simplex sit, & in quo residere minime oporteat ex consuetudine, & angustius, quàm ut eo clericus honestè subleuari possit, vel nisi vnum alteri annexum sit.

*b. Ab. c. cū iā-
dudum. col.
pe. nu. 8. et
c. extirpan-
dæ. §. quia
uerò. n. 34.
in rep. de
præb.*

Quæ cura Episcopo incumbet, ne patiatur suos clericos plures Ecclesias eodem tempore habere.

*c. d. c. extirpā-
dæ. §. quia
uerò.*

At si quis contra hæc præcepta eodem tempore plura beneficia tenere non dubitarit, hodie aliam, quàm olim vindictam sentiet: nam, ut nihil antiquitatis penitus ignoretur, sciendum est, quater in hac re diuersis quatuor temporibus variatum esse.

*d. ca. quia in
tantum. de
præb. et c.
ordinarij.
de offi. ord.
in 6.*

Et primum quidem Alexander tertius constituit, ut qui duas Ecclesias, seu curatas, seu cura carentes, duasve dignitates, aut duos personatus haberet, vtrum ex eis retinere vellet, optare posset, alterum autem omnino ut dimitteret. Sed Conciliū Lateranense hanc constitutionem nimium mitem iudicans,

*d. c. referen-
te. c. præter
ea. de præ-
ben.*

A noluit ut res deinceps in clerici arbitrio esset, cum vtrique beneficio vel dignitas, vel personatus inesset, vel animarum cura, sed ut beneficium posterius huic omnino auferretur, & potestatem conferendi posthac amitteret, qui illi postremum contulisset. Sed hoc tamen beneficium ex hac constitutione ipso iure non vacabat: quare Innocentius tertius in generali Concilio statuit, ut beneficium cum cura habens, vel dignitatem, vel personatum, si aliud simile beneficium, vel dignitatem, vel personatum accepisset, beneficio priore, vel dignitate, vel personatu, tamque ipso iure vacantibus cederetur priuatus.

Itaque ex Innocentiana constitutione non secundum, ut ex Concilio Lateranensi, sed primum auferretur, idque ipso iure, quod ex eo Concilio non erat. Sed & hæc Constitutio locum non habet, nisi prius beneficium, vel curæ onus, vel dignitatem, vel personatum haberet, licet secundum ex illis esset. Neque huic constitutioni locus erit, etsi quis personatum cum cura animarum & Ecclesiam parrochiam præbendam annexam eodem tempore habeat. Illud quoque addidit, ut, si quis post vnum beneficium & alterum assequutus sit, & prius nihilo minus retinere perseverauerit, utroque sit priuatus: multaque alia, quæ omnia et si

*f. c. quia non-
nulli. de cle-
ri. non resi.*

*g. c. de multa.
ubi Abb. 3.
no.*

*h. c. super co.
de præb. in
6.*

et si viderentur constituta prudenter, satis tamē plenē Ioanni XXII. non fecerunt: quare is adiecit, vt quicunq; secundum curatum beneficium, vel dignitatem, aut personatū acceperit, nisi confestim post adeptam secundam quietam possessionē primum re ipsa publicis personis presentibus dimiserit, vtroq; sit ipso iure exutus: quæ si nihilo minus pertinaciter retinere cōtenderit, ad aliud quodcunque Ecclesiasticum beneficium indignus admitti deinceps iudicetur^a. In religiosis verò Clericis iam tum à Bonifacio VIII. statutum fuerat, vt si habens Prioratum, vel Ecclesiam cum cura animarum, aliud quoq; simile accepisset, potestate à summo Pontifice nō facta, primum ipso iure vacare cēseatur: quod si confestim à se non abdicarit, tanquam ambitiosus ab vtroq; arceatur, & amplius eligi non possit^b. Est tamen sciendum, quod nisi posterioris beneficii fructus percipere possit, constitutionis suprā scriptæ pœnæ non erit obnoxius, putà si illius posterioris beneficii fructus, sicut etiam aliorum vacantium, ad certum tempus alicui sint concessi^c.

Quæ hactenus differuimus de beneficiorū exaggeratione à Iure interdicta, secundū iuris cōmunes regulas procedunt: verū iuris communis obser-

uationē relaxat interdum, vbi Ecclesiæ vtilitatem hoc postulare vider, summus Pontifex, vel Episcopus, vel ex personæ meritis, veluti dignitate, integritate, scientia, plurimo rerum vsu, vel etiam nobilitate, indulgendo vt beneficia plura alicui liceat eodem tempore habere: & si quidem vtrumque beneficium animarum curam gerat, vnus erit hæc autoritas indulgendi summi Pontificis: sin vel vtrumque, vel eorum alterum simplex sit, Episcopus quoque gratiā facere poterit, nisi vtrūq; in eadem Ecclesia existat, imò et si plura sint, quàm duo, sed vni tantum ex eis cura animarū sit, poterit nihilo minus Episcopus indulgere, si Ecclesiæ vtilitas id suadeat, & causa iusta sub sit: quod nonnulli extendere volunt, & si duo curata essent, si publicæ vtilitatis spiritualis studio magis, quàm personæ meritis ducatur^d.

Cæterum, sicut, quibus suprā dictum est modis, sacri Canonnes invigilant, ne vni plura beneficia accumulētur, ita è conuerso prohibent ad vnum beneficium plures personas admitti, ne vel beneficium hoc modo scindatur, vel eorū vnus, aut alter expectet, dum à socio vacet, itaq; eius mortē optet^e: sicut neq; duo eiusdem Canonnicatus, vel præbendæ socij esse possunt^f.

^a Extratrag. execrabilis.

^b c. cū singula. in princip. in 6.

^c e. si tibi concessio. ubi gl. de præb. in 6.

^d Abb. ca. de multa. non. 19. & ca. extirpandæ. §. quia uerò. nu. 43. uers. ex his sequatur.

^e c. maioribus. ca. tuæ fraternitatis. de præben. c. dilecto. de præben.

Si tamen præbenda ita opulenta sit, ut duobus vicis modè præbere possit, in duas scindi eam licebit, nec Turonense Conciliū hoc improbat, quæ si partes sectæ non sufficerent, ambæ essent per sectorem ex præbendis alijs vacantibus augendæ^a, earum fructus præbendas sectas habentibus pro parte tribuendo, dum tot fructus ex eis supersint, quot Canonico sufficiant: alia enim præbenda attenuari non debet, ut alia locupletetur^b, nisi necessitate impellente^c. Si verò aliqua præbenda Cathedralis Ecclesiæ ita inops sit, ut clerico ad victum opportunū non sufficiat, capella ei annecti poterit, dum ne illius presbyter & ipse congrua portione defraudetur, si Capella utriusque satis esse potest^d.

Animadvertere autem debet is, qui conferendi potestatem habet, ne ex affectu carnali, sed sano, & recto iudicio Ecclesiasticum officium, vel beneficiū, & in personam, quæ magis visa fuerit idonea, locet. Item ut neque ex pactioe, vel conventionē quacunque conferat, nec sibi retineat ullam redituū portionem, aliòve modo beneficiū diminuat. Consultius etiam fuerit, si palàm, nõ clàm beneficiū contulerit^e.

a. c. vacante. de præben.

b. ca. cum causam quæ. ubi Abb. de præb.

c. si. de iur. sig. ca. ex parte. de constit. gl. d. c. vacante. in si. mag. glo.

d. c. exposuisti nobis.

e. c. in. ut Ecclesiæ benefici.

A DE PENSIONIBVS,
TITVLVS IX.

ET si beneficia integra conferri debeant, non diminuta, potest tamen interdum aliqua ex his decessio fieri, ut fructuum portio ab eis detracta alicui suppeditetur: quæ portio Pensio appellatur, eaque vel in titulum beneficij solet assignari ei, qui ad Ecclesiasticos ordines recipitur, vel vexationis redimendæ causa, quæ Rectori beneficij, modò procurata non sit, ab aliquo in iudicio inferitur, interdum & illi exoluitur, qui suum beneficium alteri celsit, ne interea, dum superstes est, vitam inopem ducat, aliave de causa: sed & remunerationis gratia alicui nonnunquã constituitur, veluti si cuius opera utatur Ecclesia.

Nec refert, an is Clericus, an Laicus sit.

Moderatam tamen pensionem esse oportet, ne usque adeo beneficium extenuet, ut eius Rectori non supersit, unde sustentari valeat. Hinc serè observari solet, ut non maiorem tertiam partem beneficij deducat, id est, ut quantitas fructuum, quæ ex beneficio in pensionem detrahitur, tertiæ partis annui redditus beneficij onerati summam ne transiliat. Quod eò dictum voluimus, ne cui persuasum sit, posse pensionem
per

per quotas assignari: id enim simoniae vitio non careret. Illa quoque pensio improbat, quae per collusionem constituitur, ut cum Rector Ecclesiae patitur sibi litem fieri, ut sub specie litis redimendae commentitio aduersario aliquam pensionem transactionis causa promittat super litigioso beneficio. Nec is tutus erit, qui pensione prius inita pensionem obtinuerit, nisi summi Pontificis sese autoritate munierit. Ante omnia verò pensionis imponi vllum onus non debet, nisi Antistitis accedente autoritate.

Sed non Pontifex Romanus solum pensioni excipiendae author esse potest, verum & Legatus à latere eius profectus: alius Legatus non potest, nisi hoc ei specialiter sit concessum. Item Episcopus Pensionem deducere potest, si qua eum iusta causa moueat, quae evidentem Ecclesiae vtilitatem importet, dum modò neq; pensionis transferendae potestatem eum facere posse, neque post eius mortem, cui est concessa, posse eam perpetuare intelligamus. Item, qui aliquam Ecclesiam erigit, ut patronatum eius nanciscatur, potest in eius fundatione pensionem de beneficio excipere aliae Ecclesiae, aut sibi, Episcopi accedente consensu, quotannis sol-

uendam. In primis quoque eius Rectoris consensus exigitur in pensione constituenda, qui id oneris subiturus est, quisquis sit is, qui pensionem est imposurus, seu summus Pontifex, seu Legatus, seu Episcopus: quod etiam regulis Cancellariae sanciri solet.

Sed neque infante minor, neque illegitimus, nec excommunicatus pensionis illius capaces sunt, quae vel beneficii loco, vel in titulum datur.

Extingui autem potest etiam sola partium conventionione, licet nulla Antistitis autoritas accesserit, nisi in alimenta esset constituta, vel pecunia data redimatur: quemadmodum frequenter vsurpari videmus, quinque fortè, aut sex, aut septem ad summum anticipatis pensionibus: quibus casibus receptum est summi Pontificis auctoritatem desiderari ^a.

^a Gig. in trac. de pension.

DE IVRE PATRONATUS,

TITVLVS X.

Via Ecclesiae, quae alicuius in Patronatu sunt, propria quaedam ab alijs diuisa iura habent, quae & ipsa necessarium est intelligere, de his quoque, quatenus instituti huius nostri ratio patitur, dicamus.

Ius ergo Patronatus (seu Ad uocationem, seu Custodiam,

seu alio nomine quis illud appellet) est, quod alicui in Ecclesia acquiritur, eo quod ipse, vel eius authores Ecclesiam posuerint, edificarint, vel suis opibus non minimum auxerint, consensu Episcopi adhibito: ex quo iure cum utilitate honor & onus simul resultant.

Potest autem quis huiusmodi patronatus iura nancisci, seu laicus sit, seu clericus, etsi in collegiata Ecclesia longè infirmius habeat ius laicus^a: quicumque enim vel fundum Ecclesie edificandae largitus fuerit, vel Ecclesiam suis sumptibus aedificarit, vel aedificatae non sordidam dotè dederit, ut hoc ius nancisceretur, in ipsa Ecclesia ius ad B piscitur patronatus, adeò ut si quispiam solus tria hæc præstiterit, soli etiam totum hoc iuris integrè quærat: sin tria hæc munia à duobus, vel pluribus diuisim obita sint, ambo, vel omnes illius Ecclesie acquirant patrocini-um.

Ex quo hæc consequentur, ut ipsi idoneos rectores in illis Ecclesijs Episcopo offerre possint instituendos: quibus si spre- tis Episcopus alios ibi instituerit, nihil egerit, isque instituendus erit, quem Patronus præsentarit^b. Nec desunt alia comoda patronis, qui Ecclesie fundandae, vel augendae suis copijs operam tulerint: nam si forte ipsi, aut eorum filij eò ino-

piæ redacti fuerint, ut suppetijs alienis egeant, ad eadè Ecclesia præsidium vitæ pro temporis vsu percipient^c. Sed & suus honor patrono seruatur: nam procedentibus, atque urbem, vel Ecclesiam supplicationum gratiam ambientibus Ecclesie ipsius clericis, primus eximiúsque eo ordine locus patrono deberur^d.

Ipse autem Patronus Ecclesie tutelam sic suscipere debet, ut quo ad possit, eam ab omni iniuria tueatur, & cum presbyterum in ea institutum Ecclesie non esse vtilem cognoscit, quia fortè frugi non sit, sed dilapidator, bonorumque inhonestus concoctor, Episcopo denunciare debet^e.

Non tamen credat Clericus, qui Ecclesie patronus est, sibi licere ad eam Ecclesiam se ipsum offerre instituendum, quamvis alioqui valde idoneus sit, pluribusque meritis adiuuetur: nemo enim se ingerere debet Ecclesiasticæ præfecturæ officijs^f.

Neque habet Patronus vendendi ius per se, vel donandi, vel tanquam proprijs vtendi rebus iuris patronatus^g. Nec vllum omninò grauamen Ecclesie imponere potest, nihilque in ipsa præter antiquos & moderatos redditus à locorum Episcopis institutos exigere^h.

Nec licet Clericis Ecclesias à parentibus suis fundatas propria

^a c. massana.
c. sacrosan-
de elect.

^b c. quicumque.
c. decernimus. 16.
q. 7.

^c d. c. quicumque.

^d c. nobis. em.
cod.

^e c. filijs. 15.
q. 7.

^f ca. per nostras. co. tit.

^g d. c. quicumque.

^h c. præterea. de iure pat.

pria autoritate retinere, aut laicis, vel laicorum filiis concedere^a: sed sicut Patroni iura per Episcopum minui non possunt, sic contra non potest Patronus sine Episcopi autoritate ius suum exercere. Verum laicus Patronus, qui Episcopi neglecta autoritate Clericos in Ecclesia instituerit, possessionesve, aut alia Ecclesiastica bona ex sententia sua liberè distribuerit, anathemate est feriendus: & Clericus qui Ecclesiam per laicos sine proprii Episcopi autoritate acceperit, communione priuatur: si verò in ea etiam persistere non dubitarit, à ministerio Ecclesiastico, & ordine deponetur^b.

Si tamen laicus ius patronatus sibi competens eidem, vel alteri Ecclesiae, vel alij loco religioso contulerit, quamvis sine Episcopi assensu, concessio valebit, sed nihil tamen per hoc iuri Episcopi derogatur: & tunc quamvis patronus laicus quadrimestre tempus duntaxat ad praesentandum haberet, locus tamen pius, in quem tale ius translatum fuerit, semestri potietur: nam quod ad praesentandi ius pertinet, non laici, cui successit, sed Ecclesiasticorum iuribus vti conceditur^c.

Episcopi autem ius in faciendis institutionibus adeò firmum & stabile est, vt quamvis

A ius patronatus ad exemptos perveniret, nihilo tamen magis Episcopi ius debilitetur^d. Quinimo si Episcopus aliquis sit Patronus Ecclesiae in aliena Diocesi positae, ipsius sola autoritas non sufficiet, sed ab illius Diocesis Episcopo instituendus erit ille, quem Episcopus Patronus idoneum praesentavit^e.

Cum autè Patronus quempiam idoneum coram Episcopo instituendum constituerit, si eo non repudiato alterum postea aequè idoneum stiterit, vter eorum praefendus sit, iudicio Episcopi relinquetur, si laicus sit Patronus: si verò collegium, aut persona Ecclesiastica ius patronatus habeat, prior tempore oblarus potior habebitur^f. At si Episcopus idoneum clericum sibi à patrono oblarum admittere noluerit, alterque ab eodem adductus pariter idoneus, & ab Episcopo admissus corporalem possessionem acceperit, melior possidentis erit conditio: quoniam ante quam praesentatio per Episcopum admittatur, & approbetur, ratum non est, quod à Patrono fuerit inchoatum^g.

Episcopus tamen, qui virum idoneum ad se à patrono adductum, dolosè recusat instituire, de beneficio comperenti providere illi compellitur^h.

^a c. consult.

^b c. praeterea.
1. c. c. re-
latum.

^c c. uni. in 6.

^d c. ead. secu-
lum.

^e ea. signifi-
casti.

^f c. si autem.

^g c. quod autem.

^h c. pastoralis
officij. in fi.

Episcopus verò solus etiam illis Ecclesijs providetur, de quarum patronatu contentio cum esset inter Ecclesiasticas personas, ultra sex menses à vacationis tempore electio Rectoris sit dilata, vel ultra quatuor, cum laici essent, qui disceptabant^a.

a c. eam te. c. cū propter laicorum.

Ut tamen nullum ex hoc illi in posterum præiudicium fiat, qui superior in lite fuerit, qui ipse eum sistere debeat, quem Episcopus instituerit, & cæteros omnes deinceps, qui in ea Ecclesia erunt instituendi^b.

b c. si uerò ordinatio.

Aliud deinde est ius, iuri patronatus in multis simile, sed ab eo tamen etiam in multis ab simile, id est, cum religiosi Ecclesiam aliquam sibi subiectam habent, tam quoad spiritualia, quam quoad temporalia, in qua tamen pleno iure instituere non possunt, nec curam populi committere, sed autoritas Episcopi desideratur. Nam hoc ius ita à patronatu differt, quòd, qui illud habent, ipsi redditus Ecclesiæ illius percipiunt, & congruam portionem Rectori assignant: at qui patronatum habent, nihil reddituum percipere possunt, sed integri proventus Rectori instituto permittuntur^c.

c c. un. de Capel. mona. in 6. ubi gl. & de. un. de sup. neg. præla. ubi gl. Abb. ca. extirp. ad. s. quia uerò de præbend.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS, earumq; subiectione,

TITVLVS XI.

Sciendum est, hoc generale esse, ut quodvis monasterium, vel quælibet Ecclesia ei Episcopo subiecta sit, in cuius sita est Diœcesis, nisi ea Ecclesia, vel monasterium priuilegiū exhibeat, quo se prober iurisdictioni eius subtractum^d.

d c. pe. & c. cum uenerabilis. de relig. do.

Nec ideo Episcopi iura in Ecclesia suæ Diœcesis minuentur, quòd illa Ecclesia alteri unita sit alienæ diœcesis Ecclesiæ^e.

e c. 2. eod. tit.

Si verò ambigi contingat, cuius Episcopi ea diœcesis sit, in qua extat Ecclesia, & propterea incertum sit, à quo sit Basilica consecranda, ad illum eundem erit Episcopum consecrationis gratia, qui in eo loco hætenus Episcopalia iura exercuerit^f.

f c. 1. ubi Abb.

Sunt tamen quandoque Ecclesiæ proprijs priuilegijs ab Episcoporum Iurisdictione immunes, & solius Apostolicæ sedis ditioni parent^g. Cæterum per exemptionem Ecclesiæ concessam, ipsa Ecclesia, & ipsius monachi, vel Canonici, clerici etiam, & conversi, perpetuoque oblati, non autem Ecclesiæ eiusdem presbyter, qui parochianorum curam habet, quo ad ea, quæ ad curam eandem pertinent, nec ipsi parochiani intelliguntur exempti. Verum si Canonici alicuius Ecclesiæ eximantur, ipsi soli Canonici, non autem Ecclesia, vel alij eius clerici, sunt exempti.

g c. recepimus. c. cum Capella. de priuileg.

Si

Si autem Clerici cuiusvis Ec-
clesiæ eximantur, tunc tam Ca-
nonici, quàm alij Clerici exi-
muntur, non tamen Ecclesia,
nisi aliud in exemptionis pri-
uilegio exprimat^a. Item
quamvis monasterium aliquod
exemptum sit, hoc priuilegio
tamen Capellæ ei subiectæ per-
frui non conceditur^b. Et de-
mum, quibus certæ rei, vel loci
ratione priuilegium exempti-
onis concessum est, eodem pri-
uilegio pro alia re, aliòve loco
non poterunt^c.

^a c. per exem-
ptionem. de
priuil. in 6.

^b c. ex. extra.
de priuileg.

^c c. cum Ca-
pella. ex. de
priuileg.

DE CONSECRATIONE
Ecclesiæ, vel altaris,
TITVLVS XII.

Non est autem temerè con-
cedendum, vt cuiuis liceat
suo arbitrio Ecclesias po-
nere, sed, vt rei tantæ sua digni-
tas, quantum fieri potest, ser-
uetur, certæ solemnitates intro-
ductæ sunt, quæ præire debeant
in Ecclesia faciendæ.

Nam primùm nemo Ecclesi-
am ædificare debet, ante quàm
Episcopus ciuitatis eò accedat,
& crucem ibi figens publicè a-
trium describat: ac priùs ille,
qui ædificaturus est, præfiniat,
quæ ad Luminarium, & Custo-
dum sumptus sufficiant: & de-
monstrata donatione, sic domũ
ædificet: qua erecta, atrium a-
qua benedicta aspergatur^d: po-
stea per consecrationem Deo
ab Episcopo dedicetur, cum

^d c. placuit. 1.
q. 2. c. 1. de
consecrati.
dist. 1.

A missæ celebratione^e. Conse-
cratio autem fit superficiem in-
terioris parietum delinitione
cum crucibus^f: sed oratorium
non consecratur, quia ad oran-
dum, non ad celebrandum ædi-
ficari solet^g.

^e c. omnes Ba-
silicæ. 1.
distin.
^f Ab. c. pro-
posuisti. n.
7. co. tit. de
consecrat.
^g c. si. de cen-
sibus.

Ecclesijs Deo semel sacratis
non est iterum consecratio ad-
hibenda, nisi aut incendio, aut
alia ruina desecratæ sint: quo
casu omnia ex integro agenda
erunt, perinde ac si nunquam
consecratæ fuissent.

Sed & si incertum sit, vtrum
olim consecratæ fuerint, an id
minus, cum nec certa scriptura,
nec testes existant, à quibus in-
dubitatè id sciri possit, nihil
prohibet eos denuo à Capite
consecrari.

At cum Ecclesiæ aut homici-
dio etiam citra sanguinem, aut
feminis, vel sanguinis humani
effusione scedantur, ea labe vi-
no aqua diluto, & cinere abster-
genda est: quæ appellatur Re-
cõciliatio^h. Ecclesia autè non
consecrata, cuiuscunq; feminis
fuerit, vel sanguinis effusione
polluta, aqua protinus exorci-
zata lauanda est, ne diuinæ lau-
dis organa suspendanturⁱ.

^h ca. Ecclesijs
semel. ea. di-
stin. c. pro-
posuisti. ubi
Ab. ext. co.
titul. 7. ca.
solemnita-
tes. 1. cad.
distin.
ⁱ c. si. extr. co.

Quod autem diximus, Eccle-
siam post consecrationem pol-
lutam posse reconciliari, & à
macula inusta purgari, etiam
de cõmiterio Ecclesiæ intelli-
gendum est: nam si Ecclesiæ
contiguũ sit cõmiterium, pol-

luta Ecclesia & ipsum pollutum erit, nec debebit quis in ea ante absterfionē sepeliri: quod contrā erit, si ab Ecclesia seiunctum fuerit cœmeterium: ipso verò cœmeterio polluto, quamvis Ecclesię annexo, non tamen Ecclesia polluta erit ^a.

^a c. un. eo. tit. in 6.

^b c. 2. extr. eo.

^c c. habetur in Pontificali.

Consecratio Ecclesię etiā priuatis diebus fieri potest ^b: quāvis sacri ordines nō, nisi statutis à iure diebus, conferri possint, vt suprā docuimus: honestiūs tamen in diebus festiuis consecratio fiet ^c. Ecclesiam, in qua mortuorum cadauera fidelium, siue infidelium, sepeliuntur, sanctificare non licet: sed si apta videretur ad consecrandum, inde evulsis corporibus, & rasis parietibus, & tignis eius loci, reedificetur: sed si hæc consecrata antè fuerit, missas in ea celebrare licet, tamen si fideles fuerint, qui in ea sepulti sunt ^d.

^d c. Ecclesiam. de consecr. dist. 1.

Non solūm autem Ecclesia certis solennitatibus sacra efficitur, sed etiam altaria stas solennitates quasdam desiderant in eis consecrandis, nec nisi lapidea sint, consecrari possunt ^e. Solennitates sunt hæc: nam post altaris inuentionem Chrismate factam, & benedictionem ei à summo Sacerdote tributam ^f, in facie ipsius altaris, vel dextro cornu fenestella aperitur, in qua sacræ sanctorū

^e c. altaria. ea. dist.

^f c. uni. 5. fin. ex. de sacr. unc. c. altaria. c. placuit. ea. dist.

reliquiæ conduntur, vnā cum nomine illius sancti, cui altare dicatur, & nomine Episcopi ipsius, qui sacram facit, quæ fenestella deinde paruo lapide vel quadrato, vel rotundo operitur, qui lapis sigillum appellatur ^g: quæ in altari immoto & stabili procedunt. Sed & alia altaris forma est, quod portatile, seu viaticum appellatur, quia per diuersa loca facile trāsferrī potest, & itineri etiam est aptum, estque lapis paruus foramen habens, & consecrationem, lapide superimposito ^h.

^g Ab. c. 2. extra. cod.

^h Ab. d. c. 1.

Possunt etiam plura altaria in eadem Ecclesia simul consecrari ⁱ.

ⁱ c. cum sis. ex. cod.

B Altari autem amoto, & sigillo fracto & diminuto, denuo id consecrabitur ^k.

^k c. 1. extr. eo.

DE ECCLESIIIS ÆDIFICANDIS, vel restituendis, vel sarcientis,

TITVLVS XIII.

SI quando contingit Ecclesias instauratione aliqua egere, putā vt recta, aut parietes ruinam minantes sarciantur, vel fulciantur, aut iam lapsi restituantur, subire hoc onus debebit ipsius Ecclesię rector, si quarta huic vsui à sacris Canonibus ex redbibus Ecclesię assignata non sufficiat, et ipsi Rectori proventus supersint,

fint, vnde hos sumptus ferre A
possit, nullaquē cōsuetudo hoc
oneris ad laicos transtulerit^a.

Item sciendum, licere interdum in aliena parrochia nouā Ecclesiā ædificare, si publica vtilitas id flagitet, veluti si ita longē absit parrochia Ecclesia, vt nō facile animabus curæ eius creditis, vbi necessitas exegerit, p̄stō esse possit: ex quo sæpē eveniat plures animas in periculū adduci: tunc enim Ecclesia constructui poterit, quæ animabus oportunior sit, & ipsi Ecclesiæ veteri ius Rectoris in ea præsentandi vnā cum patrono, qui eā fundauerit, competet^b.

DE RENVN- CATIONE,

TITVLVS XIII.

Q Vi beneficia, vel dignitates aliquas habent, illas interdum renunciant: quod cum venia prælati, cui subiunt, facere debet^c. Nam si vel prælato inconsulto, vel fortē in manibus Laici cuiuspiam quis sacerdotium suum abdicarit, nulla erit abdicatio, quod ad Prælati præiudicium attinet. Sanē ipsi renuncianti oberit, hoc laico tribuisse, vt in eius manibus suum beneficiū cederet, idemq; ab eo sibi conferri pateretur: nā hoc ipso beneficio erit spoliandus^d. Puram quoque & liberam esse oportet renunciatio-

nem, quæ in manibus Ordinarij sit^e. Quisquis autem beneficium suum semel renunciarit, sciat sibi ad illud repetendum viā esse interclusam^f: cuius quidē renunciationis, vel ex ipsius renunciantis confessione, vel etiam Episcoporum literis indubitarum sumetur testimonium^g. Sed etsi nondum cesserit, cedendi tamen à Prælato licentiam impetrarit, non licebit ei postea consilio mutato à cessione abstinere, sed à Prælato cedere cogendus erit^h. Quod si contigerit eum, qui vltro reddiderit beneficium, denuò ad illud eligi, nihil ei obstabit olim facta renunciatio, quamvis etiā iureiurando firmata essetⁱ. Itē si quis probauerit, se non vltro, sed coactum metu resignasse, audiendus erit: adstringiturque reus, qui ei voluntariam exceptionem obijcit, in exceptione causam exprimere, qua ad renunciandum actor adductus fuerit^k.

Si quis amica & beneuola Canonicorum gratia potius, quàm literarum Pontificiarum auctoritate cupiens beneficium consequi, ipsorum Canonicorū arbitrio mitis se submittere dixerit, non propterea videtur literarum Pontificiarum, quas habebat, fauorem hac sua comitate repudiasse, nec ei nocebit illiberalis Canonicorum contumacia detrectantium literas

Kk

^a c. 1. ubi gl.
^e c. de his.
de Eccles.
ædifican.

^b c. 3. ex eo. t.

^c c. admonet.
ext. eo.

^d c. quod in
dubijs. ext.
cod.

^e c. ex parte.
ubi glo. &
Dost. de of-
fic. de leg. c.
fin. de pact.
ca. tua nos.
de simon.
^f c. ex trans-
missa.
^g c. in præ-
sentia.

^h ca. quidam.

ⁱ c. 2.

^k c. super hoc.

*a. uenies ad
Apostoli.*

Pontificias exequi^a. Quod etiā A
certius erit, ubi ex ipse literis
institutio iam secuta erit: tunc
enim, quod plus est, etsi ipsis ad
uersarijs literas Apostolicas, ve
luti eas abnuens, & Canonico
rū gratiæ tantum se submittēs,
reddidisset, hoc tamen factō in
stitutionis sibi quæsitæ iure ex
cōtumaci aduersariorum & im
pudenti pertinacia, non priua
bitur. Potuisset tamen illi hoc
incautum eius factum nocere,
si nondū institutus fuisset, cū li
teras Apostolicas prodegit^b.

b. c. sanē.

Item si quis Prælatus, dū cor
poris ægitudine oppressus bre
uē se moriturum suspicaretur,
suos subditos absoluerit, ne si
bi parēre tenerentur, non idcir
co tamen præfecturam videtur
abdicasse^c. Potest Episcopus,
qui vel persecutionem veritus,
vel aduersa valetudine, aut in
scitia deterritus, vel simoniæ vi
tium (quod clam se in sui cōmo
dum fuerat commissum) peros
sus, aliāve simili causa adductus
Episcopatum deposuerat, seq;
ad religionē transtulerat, ad E
piscopatū denuō assumi: quod
tamen ei tunc non permittere
tur, cūm propter suum crimen
se ab eo remouisset^d.

*d. c. quod trāf
lationem.*

Renunciatio etiam per Pro
curatorē ad hoc specialiter con
stitutum fieri potest, & sera erit
domini pœnitentia tunc man
datum revocare volentis, cūm
procurator animi ipsius igno

rans mutationē, Prælato nō mi
nūs ignorati iā Beneficiū reddi
derat, nisi vel pcurator, vel Præ
latus dolosē curassent, ne ad se
revocationis nunciū pveniret^e.

e. clem. unien.

Non tamē omnibus permit
titur officiū, vel dignitatē suam
arbitrio suo deponere: nam &
si Episcopus aliquis senectutē
causatus, successorē sibi dari po
stulet, nō facile impetrabit, si a
lio qui Ecclesiæ vel necessarius,
vel saltē utilis, videatur^f. Si qs
tamē aperto mortis in discrimi
ne verletur, dū Episcopatus sui
administrationē strenuē gerere
studer, & in Ecclesia sua morari
conatur, poterit missionem im
petrare^g. Sed & aliæ sunt cau
sæ, quæ deponendi Episcopa
tus iustam tribuunt excusatio
nem, quas Innocētius III. epi
stola sua ad Arelatēsem Episco
pū dilucidē cōplexus est: vt, te
nuis & malē firma corporis va
letudo, conscientia criminis, in
scitia, si plebi sit invisus: si ei of
fendiculo, seu scādalo sit: si irre
gularitatem contraxerit^h.

f. c. i. extra.

*g. c. ad suppli
cationem.*

*h. c. nisi cum
pridem.*

Prælatus autē, qui summo Pō
tifici immediatē subest, non po
test ab alio, q̄ ab ipso summo Pō
tifice, præfecturæ, quā gerit, va
cationem impetrareⁱ.

i. c. si. extra.

Qui Præbendā suā exilē ideo
abdicauit, vt alij noceret, quē p
sumebat literarū Apostolicarū
authoritate aliā pinguiorē pro
pediem habiturū, nisi hac tenui
dolo suo præveniretur, nihil a
gita

gita

git: sed si ipsemet eam maiore in se transfere curauerit, utraq; carebit. Hic enim manifesta apparet fraus, quæ regi non potest.

a c. fin. in 6.

b c. i. in 6.

Sciendum est etiam summum Pontificem renunciare posse.

DE IMMUNITATE
Ecclesiarum,

TITVLVS XV.

Vt Clerici diuinis commodius vacare possint, aduertunt Canonicæ leges, ne vlla eis onera per laicos imponi possint, sed ut ab omni grauamine & tributo immunes custodiatur, omniaq; eis prouilegia indulgeatur, propter quæ ab omni vexatione securi, vni Deo omnem operam suam colendo nauare possint.

Quapropter plena personarum, & rerum suarum immunitate à laicis perfrui debet: ideoque ex Concilio Lateranensi sancitum est, ne secularis potestas vllum onus, vel tributum clericis, aut Ecclesijs imponat: quod si non seruarint, & moniti non destiterint, ipsos, eorumq; fautores à Christianorum communitate exterminat, nec prius restitui eos permittit, quàm Clericis eo modo læsis integre satisfecerint.

Permittitur tamen ab eis aliquid percipi, vbi maximam necessitatem, vel evidentem Ecclesiæ utilitatem viderint, cui rei secularium facultates nequaquam satis

fuisse futurae: idq; cernēs Episcopi & Clerus subueniendum ei iudicant.

c. non minus.

Constitutiones autem & sententiæ contra supra dicta factæ, inanes & irritæ esse decernuntur, nec supra dicta excommunicationis pœna solutus quis erit, quamvis post legem violatam, pœnamq; admissam officium deposuerit, nisi satisfecerit, eademq; pœna etiã successorẽ devincit, nisi damnũ à predecessore suo illatũ intra mensem restituerit.

d c. aduersus.

B

Quod cum ab Innocentio III. in generali Concilio statutum esset, eius constitutione Alexander III. constitutione promulgata non modo approbavit, sed etiã amplificavit, ut ex ea percipi potest: Postea Bonifacius VIII. declaravit, leges supra dictas contra collegiũ, vniuersitates, personasq; singulares cuiusvis dignitatis, aut conditionis extendi, quicũq; ab Ecclesijs aut Clericis pro eorum personis, aut rebus, aliquid vectigalis, vel portorii nomine, seu cuiusvis alterius tributi titulo exigere ausi fuerint: pœnamq; addidit interdicti, vel excommunicationis, legis violatoribus: quos ita interdictos, vel excommunicatos publicè pronunciarum Episcopus curare debet.

e c. i. de immu. Eccles. in 6.

f c. quando de censib. in 6.

g c. cler. present. de censib.

Sed cum ex Innocentiana lege quædam quasi anxia laicis Principibus, oblata videretur clericis & Ecclesijs expilandi hac spe-

cie, quòd eorum Laicorum necessitas postularèt, vt à Clericis suppetias expectarèt, vel quòd Clerici eas vltro offerrent, atq; ita laici Principes efficerent, vt clerici metu impulsì eorum nui tanquam necessaria voluntate impulsì obtemperarent, tributa laicis Principibus frequenter pendentes, idcirco vt huic astutiæ obuiam iretur, edixit idem Bonifacius, vt quicumque Prælati, vel Ecclesiastica personæ religiosæ, vel seculares cuiusvis nominis, vel generis tributum laicis soluerint, aut promiserint absque authoritate sedis Apostolicæ, sententiam excommunicationis incurrant^a. Quâ Bonifacij constitutionem cum Benedictus XI. declarasset, ad eos non extendi, qui sponte soluisent, aut qui à sponte soluentibus accepissent^b, Clemens V. vt primum ad sedem Apostolicam assumptus est, decreuit Bonifacij constitutionem cum declarationibus Benedicti, & quicquid earum causa sequutum esset, revocari oportere, & pro nullis & infectis haberi, vtq; omnino Lateranense & generale concilium seruarentur in his, quæ de hac materia statuerunt^c.

^a ca. clericis. de immu. eccl. in 6.

^b Extrau. de immu. Eccl. c. 1.

^c de. uni. co. tit.

^d c. 1. de immu.

Hæc quoq; inter Ecclesiastica priuilegia censeantur, quòd in Ecclesiasticis domibus laici iudices, neq; iudicare, neq; hospitium quærere possunt^d. & præsertim causæ, quibus de sangui-

ne, vel pœna corporea tractatur, in Ecclesijs, vel cœmiterijs agitari prohibentur^e. Item liber homo ad Ecclesiam confugiens non est ab ea ad mortem, aliamve pœnam corpoream trahendus, quòdcunq; crimen patrarit, nisi vel publicus latro sit, vel nocturnus agrorum depopulator, quive itinera frequentata, & vias publicas obsidet, insidijs in viatores paratis. Hi enim ab Ecclesijs extrahi possunt immunitatis securitate non prestita^f. Ecclesiæ quoq; non consecrata, quæ proprie Basilica appellatur, dum in ea diuina officia celebrentur, eadem immunitatis priuilegia tribuuntur: quæ diuinis obsequijs dedicata nullius est temerarijs ausibus prophananda^g. Si quis tamè delicti impunitatem ita se consecuturum sperans, homicidium, aut membri mutilationem in Ecclesia ipsa, vel eius cœmiterio patrare ausus fuerit, quæ nisi ab Ecclesia, in quam confugit, defensum se iri sperasset, non fuerat commissurus, tam impio homini Ecclesia nulli adiumento, vel præsidio, esse debet: frustra enim legis auxiliū implorat, quæ eam violat^h. Et hæc quidem sunt immunitatum species, quibus Ecclesiæ Ecclesiasticæq; personæ profuuntur, & si quæ præterea sunt, ex latioribus Decretalium Epistoliarum, aut Decretorum voluminibus petendæ sunt.

^e c. cum Ecclesia Dei.

^f c. inter alia.

^g c. Ecclesiæ in qua.

^h c. si.

Non

Non tamen ita plena immunitate perfruatur, quin & ipse interdū aliquid oneris ferre cogantur: nam & à murorum custodijs magna imminente necessitate excusationem non habent^a, & onus procurationis, quæ prælato visitanti persoluitur, effugere non possunt: quæ de re supra à nobis, quātum ad rem necessarium esse duximus, tractatum est^b. Item si quis ab initio cum Ecclesiam fundaret, vel suis opibus locupletaret, ut eius patrociniū nancisceretur, aliquos sibi redditus Episcopo annuente ab Ecclesia illa referuarit, non licebit illi Ecclesiæ hoc oneris detrectare^c. Quod non minùs procedit, si res ali-

^b sup. tit. de procurat.

^c præterea quoniam de iure patro.

^d c. quanto. de censi. c. procuraciones. de censib. q. 1. c. si quis laicus. gl. de. 1. uer. solita. de censib.

quod onus habens annexum à laicis ad Ecclesiam trāsferatur: onus enim suum rem sequetur, & Ecclesiam quoque tenebit^d. Decimarum quoq; Romano Pontifici soluendarum onus Ecclesiam interdū adstringit, sed frequentius ipsi Ecclesiæ à laicis decimæ soluuntur: de qua re mox subijciemus.

DE DECIMIS, TITVLVS XVI.

Decimas à Populo sacerdotibus ac Leuitis esse reddendas, diuina sanxit auctoritas^e. His enim verbis præceptum diuinum emanauit, Decimas primitias non tardabis

^e c. decimas. 16. q. 1.

A offerre^f.

Sunt enim Decimæ egentium animarum tributa, quas si quis dederit, non solum vbertatem fructuum recipiet, sed etiam corporis ac animæ salutem consequetur^g.

f Exod. 22.

g c. decim. 16.

q. 1.

Et Decimæ, vel prædiorum, quæ aliquis possidet, ratione debentur: vel propter lucra ex hominis industria & opera quæ sita. Et hæc Personales decimæ appellantur, illæ Prædiales.

Soluuntur autem decimæ de fructu omni prædiorum, de fœno, lana: de proventibus molendinorum, etiam eorum quæ vêtoto impelluntur: de Piscinis, apibus^h, vino, grano, fructibus arborum, pecoribus, hortis, de militia, de negotiatione, & de omnibus denique bonis.

^h c. proueniunt. c. nunt. eod. tit.

Et ad eas soluendas censura etiam Ecclesiastica cōpelli quis potestⁱ: idq; simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij^k.

ⁱ c. non est. c. seq. c. ex parte.

^k c. de dispensatione. de iudic.

Hoc autem differunt decimæ prædiorum à Personalibus, quòd in Decimis Prædialibus soluedis nullæ deducuntur expensæ^l: nam neque semen, neque sumptus colendo agro facti ante decimas capi possunt^m, nec impensæ pro reparanda re factæ ex fructibus, vel pensionibus, detrahuntur, veluti expensæ domui, aut molendino, aut similibus reficiendis, vel farciendis. Item si sumptu melior factus sit

^l c. ex parte. et c. non est. in fin.

^m c. tua nobis.

ager, vel vinea, si grex substitutione in caput demortuorum loco facta seruatus sit, vel autus. His, inquam, erogata modis decimas haudquaquam im-

a. c. pastoralis.

b. c. cum homines.

e. gl. d. c. pastoralis. gl. d. c. ad Apostolicam. uer. per sonales. d. c. ad Apostolicam.

f. c. cum contingat. colu. 2, in p.

f. d. c. ad Apostolicam. Ab. d. c. cum contingat.

g. c. quamuis. c. prohibemus. de decimis. c. eadem. ubi Doctor. de praescriptis.

minuentur. Nec famulis, aut mercenarijs mercedes debitae ante exolutas decimas persolui debent, sed decima fructibus lectis confestim reddenda est. Quae uero ex rebus opera industriaeque nostra, puta ex negotiatione, partis, debentur decimae, non, nisi detractis expensis, aestimandae sunt.

Personales Decimae ad illam parochiam spectant, quae diuina sacramenta ministrat. Quod si duae parochiae inter se certent, quia altera Baptismatis sacramentum conferat, altera autem caetera sacramenta omnia, illa potior habebitur, quae baptizat. Praediales uero decimae ad illam parochiam deferri debent, sub qua praedia existunt. Quod si ea praedia e celeberritate & frequentia hominum & Ecclesiarum ita remota sint, ut nulli Ecclesiae subesse dici possint, Episcopo decimae soluentur, consuetudinis tamen, si qua ibi fuerit, non negligetur autoritas.

Laicus certe incapax decimarum censetur.

Decimarum quoque solutio prius facienda est, quam census, vel tributum. Quod si censum, aut tributorum solutio decimas

praeceperit, ab ipsis quoque tributis, & censibus, decima deductur. Ecclesiae quoque ipsae interdum ad decimas Rom. Pontifici soluendas compelluntur, si pro uniuersalis Ecclesiae usus sit necessarium: quo casu si quis dubitet, de quibus rebus solui debeant, diffuse hoc declarauit Bonifacius VIII. sua Constitutione, & nonnulla quae addidit Clemens V. ut ex amborum Constitutionibus uobis patere potest.

b. c. cum non sit in homine.

i. in ext. com. c. 101.

lc. de. 2. ubi gl.

QUANDO, ET QUIBUS solennitatibus res Ecclesiae alienari possunt,

TITVLVS XVII.

Quamuis leges Pontificiae curent, ne clericis facultates idoneae ab Ecclesia desint, & propterea illis praebendas suggerant, ea tamen bona clericorum ipsorum in dominio censi nemo existimet, vel quod illis possint suo arbitrio uti, & in quoscunque usus transferre: nam praeterquam, quod supra docuimus, quibusnam uisibus sint illae facultates destinatae, praeterea etiam cauendum est, ne alienentur, ne patrimonium Petri prodiga Praelatorum, & clericorum libidine exhauriantur: quo facto inestimabile damnum Ecclesiae inueheretur, si opes deinde non suppeterent, quibus subleuari possent, qui ministerijs diuinis omnem operam

ram suam dicarunt.

Quapropter ex Concilio apud Sylvanum statutum est, ne cui liceat alienare rem immobilem Ecclesiæ, nec mancipium, neque specialis hypothecæ titulo cuiquam addicere. Alienationis autem titulo diffinitum est contineri cōductionem, donationem, vēditionem, permutationem, & emphyteuticum contractum perpetuum: & sanctum est, Leoninæ Constitutioni subiacerent eos, qui hanc Concilij cōstitutionem fuerint transgressi, nempe ut officio priuentur, & omne damnum illatum Ecclesiæ restituant ipsi, qui contractum inierint, aut eorum successores: tabelliones autem de alienatione instrumenta conficientes ex eadem Leonina Constitutione relegantur, & iudices alienationi auctoritatem præstantes, bonis & dignitate priuantur^b. Quibus Symmachus piæ memoriæ summus Pōtifex addidit, ut si quis presbyterorum, Diaconorum, seu defensorum, alienanti prædium Ecclesiæ subscripserit, anathemate feriatur, nisi fortè & alienator, & qui acceperit, celeri restitutione sibi prospexerint, & liceat præterea quibuscunq; Ecclesiasticis personis contradicere, & rem cum fructibus alienatam repetere^c. Sed & Clemens V. in Concilio Viennensi constituit^d, Ne quis reli-

giosus monasterio, prioratu, Ecclesiæ, seu administrationi cuius præsidens, iura, redditus, aut possessiones eiusdem alicui ad vitam eius, seu aliud certum tempus pecunia etiam inde recepta quovis modo concedat, nisi necessitas, aut vtilitas monasterij, prioratus, Ecclesiæ, aut administrationis huiusmodi hoc exposcat, Conventus sui, aut si Conventum non habeat, prælati proprii assensu accedente, & qui contra hæc fecerit, pœnam suspensionis ab officio eo ipso incurrat, nec ex concessione ipsius recipiendi ius aliud quod acquiratur: quod tamen ad locationes, vel etiam reddituum, aut fructuum venditiones ad tempus modicum faciendas non extenditur^e. Prohibentur item Ecclesiæ, earumq; bona immobilia, & iura Laicis subigi, absque Capituli consensu & Romani Pōtificis venia: sed & omnes contractus, quovis sint robore muniti, contra hæc celebrati, inanes decernuntur: nec impunè abeunt Prælati, qui hæc fuerint transgressi, & Clerici, q; sese nō opposuerint: sed & Laici, q; Prælatos ad hoc cōpulerint, dignis pœnis subiiciuntur^f. Cum igitur incidit tēpora, quib. vel vtile est Ecclesiæ, vel fortè et necessarium alienationem fieri, ei erit consulendum cū totius cleri tractatu, cōsensu, & subscriptione: qua forma nō

^a c. nulli. de rebus Eccles. non alien.

^b l. iubemus. §. œconomus. C. de sacros. Eccl.

^c c. si quis presbyterorum. extr. eo. tit. de. p. eo. tit.

^e d. clem. p.

^f c. 2. in 6.

^g c. non liceat. c. alienationes. c. sine exceptione. 22. q. 2.

c. 1. in 6.

seruata, nullius erit momenti alienatio^a. Sed longè omnium plenissimè huic rei prouidit Paulus Venerus II. dum sua constitutione, quæ in viridi est obseruantia, prohibuit omnium rerum & bonorum Ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum, per quod dominium ipsorum transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem ultra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphyteoticum, præterquam in casibus à iure permisis, ac exceptis rebus & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis (& tunc Ecclesiarum evidenti utilitate) de partibusque fructibus & bonis, quæ seruando seruari non possunt, pro instantis temporis exigentia, prædecessorum constitutionibus, prohibitionibus & decretis alijs sup hoc editis in suo robore nihilo minus relictis: & decreuit, Contra hæc facta nullius omninò roboris & momenti fore, & tam alienatam, quam eam, qui alienatas res & bona prædicta receperit, sententiæ excommunicationis subiaceret. Alienanti verò bona Ecclesiarum, monasteriorum, locorumque piorum quorumlibet incòsulto Romano Pontifice, aut còtra ipsius constitutionis tenorem, si Pontificali, vel Abbatiali præfulgeat dignitate, Ecclesiæ ingressum interdicit: qui si per

A sex menses immediatè subsequentes sub interdicto huiusmodi obstinatis auribus perseverarit, regimine & administratione Ecclesiæ, vel monasterij, cui præsidet in temporalibus & spiritualibus, sit eo ipso suspensus. Inferiores verò Prælati, Commendatarij, & aliarum Ecclesiarum rectores, beneficia, vel administrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus, præposituris, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officijs, Canonicatibus, præbendis, alijsque Ecclesiasticis cum cura, & sine cura, secularibus, & regularibus beneficijs, quorum res & bona alienarunt, durtaxat ipso facto priuati existant, illaque absque declaratione aliqua vacare censeantur, possintque per locorum Ordinarios, & alios, ad quos eorum collatio pertinet, personis idoneis (illis exceptis, quæ propterea priuatæ fuerint) liberè de iure conferri, nisi aliàs dispositioni Apostolicæ sedis sint specialiter reseruata, vel generaliter: & nihilo minus alienata res, & bona huiusmodi ad Ecclesias, monasteria, & loca pia, ad quæ ante alienationem huiusmodi pertinebant, liberè revertantur^b.

Non licet etiam Episcopo, vel Abbati terram vnius Ecclesiæ ad aliam vertere, quamvis ambæ in eius sint potestate: si tamen

^b in extrauag.
1. de reb. Ec-
clesiæ.

tamen eam commutare voluerit, cum amborum consensu hoc faciat^a.

Et permutationes rerum Ecclesiasticarum ab antecessore inconsultè factæ à successore emendari poterunt^b.

Causæ autem iustæ ad alienationem rei Ecclesiasticæ esse possunt: veluti si ære alieno ita sit oppressa Ecclesia, ut illi exolueri fructus non sufficiant: si rem alienet, quò meliorem emat: si captiuos Christianos redimere velit: aut si res, quæ alienatur, damno potius & oneri sit Ecclesiæ, quàm emolumento^c.

Sed interdum etsi nulla solennitas in alienatione faciendâ posthabita sit, ab ea tamen resistere licebit, ut si graue dispendium ex ea alienatione ferat Ecclesia: rescindetur enim tunc alienatio per in integrum restitutionem^d.

Sed cum ex suprâ dictis appareat, ne Ecclesiasticis quidem personis licere Ecclesiasticas res alienare, quo detestabilior est iudicanda Principum secularium temeritas, qui falcem in messem alienam iniicere, resq; Ecclesiasticas prophanis sacrilegisque manibus contrectare, easq; iure suo, quasi earum dñi sint, alijs donare nõ dubitarint, atque ita egentium clericorum substantiam rapere, vel qui ab eis hæc petere ausi fuerint: quippe hoc modo tentata irrita esse

omnia ex Concilio Lugdunen-
si iubentur, hocque impium &
temerarium hominum genus à
communione Ecclesiæ exclu-
di^e.

DE PECVLIO Clericorum,

TITVLVS XVIII.

Inquirendum est præterea, si quis presbyterorum de redditibus Ecclesiæ, vel oblationibus, vel votis fidelium, alieno nomine res comparauerit, quia quemadmodum suo, ita nec alieno nomine fraudem facere presbyter de facultatibus Ecclesiasticis potest, quoniã hoc sacrilegium est, & par crimini Iudæ, qui sacras oblationes asportabat, & furabatur^f. Et qui patrimonij nihil habebat presbyter, quo tempore ad sacrum ordinem promotus est, si postea prædium emerit, Ecclesiæ illud acquirit, ad quam inops promotus est^g. Idcirco Episcopus res, quas Ecclesiæ occasione post consecrationem acquisierit, propriæ Ecclesiæ relinquere tenetur^h. Et presbyter, qui dioccesim tenet, de his quæ emerit, ipsius Ecclesiæ nomine conficere instrumeta debet, aut ab ea discedereⁱ. Si quis sanè clericorum agellos, vel vineolas sibi parasse sustentandæ vitæ causa probatus fuerit, usque ad obitum suum ea possidere poterit,

L I

^a c. 1. extr. eo.

^b c. 2. de rer. permut.

^c Ab. d. e. nulli.

^d c. p. de reb. Eccl. nõ ali.

^e c. 2. extr. eo. de reb. Eccl.

^f c. inquirendu. de pecu. cle.

^g c. 1. eo. tit.

^h c. 3. eo. tit.

ⁱ c. 2.

fed post eius decessum Ecclesie erunt restituenda, nec testamentario, aut successorio iure cuiquam hæredum pro hæredumve relinqui possunt, nisi forsitan cui Episcopus propter obsequia Ecclesie præstita elargiri voluerit^a.

^a c. fin.

DE TESTAMENTIS,

TITVLVS XIX. ET

ultimus.

Non alienum fuerit hoc loco breuiter etiam de testamentis aliqua retulisse: nam etsi nobis propositum sit hoc volumine ea duntaxat tractare, quæ Pontificij iuris propria sint, tamen quia hæc materia secundum ius nostrum propria quædam præcepta habet à iure civili discrepantia, necessarium esse duximus, ea quoque demonstrare, sed primùm tamè ab ipsis Iureconsultis Cæs. diffinitionem mutuemus.

^b l. i. ff. cod.

Est igitur testamentum nostræ voluntatis iusta sententia de eo quod quis post mortem suam facere voluerit^b: in quo condendo quamvis leges Ciuiles maiorem testium numerum requirant, ius tamen nostrum

ea quoque testamenta recipit, quæ coram suo presbytero, & tribus vel duabus alijs personis idoneis facta sint, & executionem eis concedit omni consuetudine reiecta, quæ maiore testium numerum desideraret^c.

^c c. cum esset. cod. tit.

Item hoc iure, qui extremam voluntatem suam in alterius dispositionem confert, non videtur intestatus decedere^d. Nec minùs executionem merebitur testamentum ad pias causas, quamvis per verba enunciatiua ad aliud prolata scriptum sit^e.

^d c. cum tibi.

^e c. fi. de success. ab intest.

Sciendùm est, Episcopis, Presbyteris, & alijs clericis, qui per hæreditatem, vel alium modum, intuitu personæ aliquid acquisierint, donare id licere, cui voluerint, dum viuunt: sin antè obierint, quàm hoc fecerint, altaribus, cui seruiunt, omnia perpetuò consecrantur, & in ius eius trahuntur, si nullos consanguineos habeant^f.

^f c. i. de success. ab intest. ubi gl.

III.

DE SACRAMENTIS Ecclesie.

Hæc de rebus sufficiant, nunc de Sacramentis Ecclesie tractemus.

FINIS LIBRI SECVNDI.